

1190

NINA Rapport

Scenarioutvikling på Røst

Rapport fra scenarioutviklingsseminar
Røst 1.–2. september 2015

Jørn Thomassen
Bjørn P. Kaltenborn
John Linnell
Henrik Lindhjem

NINAs publikasjoner

NINA Rapport

Dette er en elektronisk serie fra 2005 som erstatter de tidligere seriene NINA Fagrapport, NINA Oppdragsmelding og NINA Project Report. Normalt er dette NINAs rapportering til oppdragsgiver etter gjennomført forsknings-, overvåkings- eller utredningsarbeid. I tillegg vil serien favne mye av instituttets øvrige rapportering, for eksempel fra seminarer og konferanser, resultater av eget forsknings- og utredningsarbeid og litteraturstudier. NINA Rapport kan også utgis på annet språk når det er hensiktsmessig.

NINA Temahefte

Som navnet angir behandler temaheftene spesielle emner. Heftene utarbeides etter behov og serien favner svært vidt; fra systematiske bestemmelsesnøkler til informasjon om viktige problemstillinger i samfunnet. NINA Temahefte gis vanligvis en populærvitenskapelig form med mer vekt på illustrasjoner enn NINA Rapport.

NINA Fakta

Faktaarkene har som mål å gjøre NINAs forskningsresultater raskt og enkelt tilgjengelig for et større publikum. De sendes til presse, ideelle organisasjoner, naturforvaltningen på ulike nivå, politikere og andre spesielt interesserte. Faktaarkene gir en kort framstilling av noen av våre viktigste forskningstema.

Annen publisering

I tillegg til rapporteringen i NINAs egne serier publiserer instituttets ansatte en stor del av sine vitenskapelige resultater i internasjonale journaler, populærfaglige bøker og tidsskrifter.

Scenarioutvikling på Røst

Rapport fra scenarioutviklingsseminar
Røst 1.–2. september 2015

Jørn Thomassen
Bjørn P. Kaltenborn
John Linnell
Henrik Lindhjem

Thomassen, J., Kaltenborn, B. P., Linnell, J. & Lindhjem, H. 2015.
Scenarioutvikling på Røst. Rapport fra scenarioutviklingsseminar
Røst 1.-2. september 2015. - NINA Rapport 1190. 42 s.

Trondheim, oktober 2015

ISSN: 1504-3312

ISBN: 978-82-426-2818-3

RETTIGHETSHAVER

© Norsk institutt for naturforskning

Publikasjonen kan siteres fritt med kildeangivelse

TILGJENGELIGHET

Åpen

PUBLISERINGSTYPE

Digitalt dokument (pdf)

KVALITETSSIKRET AV

Camilla Næss

ANSVARLIG SIGNATUR

Forskningsjef Inga E. Bruteig (sign.)

OPPDRAGSGIVER(E)/BIDRAGSYTER(E)

Norges forskningsråd

OPPDRAGSGIVERS REFERANSE

Prosjektnummer 230307

KONTAKTPERSON(ER) HOS OPPDRAGSGIVER/BIDRAGSYTER

Jonas Enge

FORSIDEBILDE

Røst mot Vedøya. Foto: Jørn Thomassen

NØKKEWORD

- Norge, Nordland, Røst
- scenarioutvikling
- deltakende prosess
- lokalbefolkning
- Røst mot 2025
- AEAM

KEY WORDS

- Norway, Nordland, Røst
- scenario development
- participatory process
- local community
- Røst towards 2025
- Adaptive Environmental Assessment and Management (AEAM)

KONTAKTOPPLYSNINGER

NINA hovedkontor

Postboks 5685 Sluppen
7485 Trondheim
Telefon: 73 80 14 00

NINA Oslo

Gaustadalléen 21
0349 Oslo
Telefon: 73 80 14 00

NINA Tromsø

Framsenteret
9296 Tromsø
Telefon: 77 75 04 00

NINA Lillehammer

Fakkeltgården
2624 Lillehammer
Telefon: 73 80 14 00

www.nina.no

Sammendrag

Thomassen, J., Kaltenborn, B. P., Linnell, J. & Lindhjem, H. 2015. Scenarioutvikling på Røst. Rapport fra scenarioutviklingsseminar Røst 1.-2. september 2015. - NINA Rapport 1190. 42 s.

Scenarier kan beskrives som reiser til en mulig framtid. De reflekterer ulike antakelser om hvordan dagens trender vil videreføres, hvordan kritiske usikkerheter vil virke og hvordan nye faktorer vil påvirke utviklingen (UNEP 2002).

Scenarioutvikling og konsekvensutredninger har det til felles at de prøver å beskrive en framtidstilstand basert på mulige påvirkningsfaktorer eller drivkrefter. Forskjellen er at scenarier utforsker muligheter, mens konsekvensutredninger baseres mer på prediksjoner og sannsynligheter.

Norsk institutt for naturforskning (NINA, www.nina.no) leder prosjektet «Tailoring the ecosystem services approach to landscape level management» (TESL) som er finansiert av Norges forskningsråd. Prosjektet har som hovedmål å analysere økologiske, økonomiske og samfunnsvitenskapelige data om naturressurser og måten disse ressursene blir utnyttet av folk. Videre hvordan naturressursene kan klassifiseres som økosystemtjenester (eller naturens goder) og koble dette til verddivurderinger av alternative framtider, alternative måter å forvalte på og ulike prioriteringer til menneskets beste. En av aktivitetene i TESL er å gjennomføre deltakende scenarioprosesser hvor lokalbefolkningen selv skal utforske alternative framtidbilder. Lofoten-Vesterålen er valgt som studieområde for TESL, med fokus på Røst for scenarioprosessen.

Denne rapporten oppsummerer resultater fra scenarioutviklingsseminaret på Røst 1.-2. september 2015, hvor Røstværingene selv utforsket mulige framtidbilder fram mot 2025. Metoden legger opp til en trinn-for-trinn-prosess hvor deltakerne på seminaret, med utgangspunkt i «det gode liv» på Røst, skulle identifisere kritisk usikre drivere (drivkrefter som kan påvirke «det gode liv» på Røst), konstruere årsak-virkningskart og utvikle miniscenarier som skildrer mulige ulike framtidbilder.

I forkant av seminaret fikk deltakerne en «hjemmelekse» hvor de ble bedt om å skrive ned:

1. Hva er «det gode liv» på Røst i dag?;
2. Håp, usikkerhet og frykt fram mot 2025;
3. Hvilke drivkrefter vil være viktige for utviklingen av Røst-samfunnet de neste 10 årene?

I alt åtte kritisk usikre drivere ble valgt, hver av dem med to helt forskjellige utviklingsveier: Livsstiler og samfunnsverdier; Nye næringer; Fiskeripolitikk; Turisme; Olje/gass-utvinning; Klimaendringer; Kommunereformen; og Befolkning.

Deltakerne ble delt i to grupper, hver av dem jobbet med 4 kritisk usikre drivere. Totalt fem årsak-virkningskart, delvis med forklaringer, ble laget. Miniscenarioene oppstår når to kritisk usikre drivere, hver med to klart forskjellige utviklingsveier, kombineres. I alt 16 miniscenarier ble laget på seminaret.

Røst-folket ser for seg en situasjon om 10 år hvor det rene og det nære blir viktigere, kystkultur får større verdi samtidig som de marine næringene har utviklet seg til et sunt mangfold. Grunnstammen i Røst-samfunnet har alltid vært fiskeriene og det vil være svært viktig at det gis forutsigbare føringer for at kystflåten styrkes. Skrekkscenariot er at kvotene havner på færre båter og færre hender og kanskje forsvinner fra Røst.

Mye av merkevaren til Røst i dag er rent hav, ren luft og sunn natur både over og under vann. Dette er hovedgrunnlaget for opplevelsesturismen som i dag er nisjepreget og kunnskapsbasert. Slik ønsker Røst-folket at det også skal være i framtida og de ser ikke noe framtid med masse-turisme. Utvikling av olje/gass er heller ingen ønsket framtid, særlig ikke hvis Sauraprojektet blir realisert, noe som antakelig vil ha en negativ innvirkning på turismen. Men meningene om olje- og gassutviklingen er delte i Røst-samfunnet, som i Lofoten for øvrig. Klimaendringene er det

svært lite Røst-folket kan gjøre noe med, men de håper konsekvensene for Røst ikke blir veldig alvorlige.

Røst-folket ønsker i det store og hele å bestemme sjøl og forme sin egen framtid uten for store føringer fra myndighetene. Slik sett ønsker de fortsatt å være en egen kommune uten sammen-slåing med Bodø. Og som ellers langs kysten håper Røst-folket at befolkningsnedgangen skal snu slik at det fortsatt er grunnlag for bosetting og servicetilbud i kommunen.

Jørn Thomassen, Norsk institutt for naturforskning (NINA), Postboks 5685 Sluppen, 7485 Trondheim jorn.thomassen@nina.no

Bjørn P. Kaltenborn, Norsk institutt for naturforskning, Fakkeltgården, 2624 Lillehammer bjorn.kaltenborn@nina.no

John Linnell, Norsk institutt for naturforskning, Postboks 5685 Sluppen, 7485 Trondheim john.linnell@nina.no

Henrik Lindhjem, Norsk institutt for naturforskning, Gaustadalléen 21, 0349 Oslo henrik.lindhjem@nina.no

Abstract

Thomassen, J., Kaltenborn, B. P., Linnell, J. & Lindhjem, H. 2015. Scenario development on Røst. Report from a workshop on scenario development on Røst 1.-2. September 2015. - NINA Report 1190. 42 pp.

Scenarios can be described as journeys into a possible future. They reflect various assumptions on how past and present trends can evolve, how critical uncertainties will appear and how new factors will impact on the development (UNEP 2002).

Scenario development and Environmental Impact Assessments (EIA) have in common that they attempt to describe a future state based on the effects of possible impact factors or driving forces. The difference is that scenarios explore possibilities, while EIA's are more based on predictions and probabilities.

The Norwegian Institute for Nature Research (NINA, www.nina.no) is in lead of the project «Tailoring the ecosystem services approach to landscape level management» (TESL), funded by the Norwegian Research Council. The main goal is to analyse ecological, economical and societal scientific data on natural resources and how people utilize these resources. Furthermore, how natural resources can be classified as ecosystem services and connect this to the valuation of alternative futures, alternatives ways of managing and different priorities to man's best. One of the activities in TESL is to conduct participatory scenario processes where locals themselves shall explore alternative futures. Lofoten-Vesterålen was selected as the study area for TESL, focusing on Røst municipality for the scenario process.

This technical report summarizes the results from the scenario development workshop conducted on Røst 1.-2. September 2015, where locals themselves explored possible futures against 2025. The methodology involves a step-by-step process where the participants on the workshop, based on "the good life" on Røst, should identify critical and uncertain drivers (drivers which can affect "the good life" on Røst), construct cause-effect charts and develop mini-scenarios or "snippets".

Prior to the workshop, the participants were asked to write down their thoughts about:

1. What is "the good life" on Røst today;
2. Hopes, uncertainty and fear until 2025;
3. What drivers will be important for the development of the Røst-society over the next 10 years?

In total eight critical and uncertain drivers were selected, each with total different development pathways: Lifestyles and social values; New industries; Fisheries policy; Tourism; Oil/gas development; Climate change; Municipality restructuring; and Population.

The participants were divided into two groups, each of them worked with four critically uncertain drivers. A total of five cause-effect charts partly with explanations were made. The miniscenarios occurs when two drivers, each with two distinctly development pathways are connected. A total of sixteen miniscenarios were made at the workshop.

The people on Røst envision a future situation 10 years from now where the pristine environment, easy access to natural resources and close social networks become increasingly important. The coastal culture has increased its value, while the marine industries have developed into a robust and diverse economy. The basis for the people on Røst has always been fisheries and it will remain important to provide predictable guidelines and fishing regulations in order to strengthen the coastal fleet. In a worst-case scenario, the quotas end up on fewer boats and fewer hands and may even disappear from Røst.

Much of the branding of Røst today is clean sea, clean air and healthy nature both above and below water. This is the core of the niche- and knowledge-based adventure tourism product.

People on Røst also hopes this also will be the case in the future and they do not see with mass tourism as an option in the future. Development of oil/gas is not a desirable future, especially if the Saura-project will be realized, which probably will have a negative impact on tourism. However, there are different views on oil and gas development in the Røst community, as there are in Lofoten in general. The Røst people can do very little to influence the effects of climate change, but they hope that the consequences for Røst not will be too detrimental.

The overall perspective of the Røst community is a desire to shape and decide over their own future as much as possible without major constraints from the authorities. Ideally, they would still like to be a separate municipality without merging with Bodø. And as elsewhere along the coast, the Røst community hopes for an increase in the population, which is an absolute requirement for a viable settlement and public services in the future.

Jørn Thomassen, Norwegian Institute for Nature Research (NINA), Postboks 5685 Sluppen, NO–7485 Trondheim, Norway jorn.thomassen@nina.no

Bjørn P. Kaltenborn, Norwegian Institute for Nature Research, Fakkeltgården, NO–2624 Lillehammer, Norway bjorn.kaltenborn@nina.no

John Linnell, Norwegian Institute for Nature Research, Postboks 5685 Sluppen, NO–7485 Trondheim, Norway john.linnell@nina.no

Henrik Lindhjem, Norwegian Institute for Nature Research, Gaustadalléen 21, NO–0349 Oslo, Norway henrik.lindhjem@nina.no

Innhold

Sammendrag	3
Abstract	5
Innhold	7
Forord	8
1 Innledning	9
1.1 Hva er et scenario – og hva er det ikke?	9
1.2 TESL-tilnærmingen i scenarioarbeidet	10
2 De enkelte trinn	12
2.1 Trinn 1. Identifisere interessenter og velge deltakere	12
2.2 Trinn 2. «Hjemmelekse» til deltakerne	12
2.3 Trinn 3. Avklare hvilke hovedoverskrifter og innhold hvert miniscenario skal ha	13
2.4 Trinn 4. Identifisere drivere og hvilke som er kritisk usikre	13
2.5 Trinn 5. Konstruere årsak-virkningskart	14
2.6 Trinn 6. Lage scenariokryss og skrive miniscenarioene	15
3 Resultater	17
3.1 Lokalbefolkningens tanker om «det gode liv» på Røst og om håp, usikkerhet, frykt og drivkrefter for Røst fram mot 2025	17
3.1.1 Hva er «det gode liv» på Røst i dag?	17
3.1.2 Hva er dine tanker om håp, usikkerhet og frykt for «det gode liv» på Røst i løpet av de neste 10 årene	18
3.1.3 Hvilke drivkrefter (påvirkningsfaktorer) tror du vil være viktig for utviklingen av Røst-samfunnet de neste 10 årene?	20
3.2 Årsak-virkningskart	22
3.2.1 Gruppe 1 – driverne: Olje/gass/oljevernbase; Klimaendringer; Befolknings-endringer; Kommunereform.....	22
3.2.2 Gruppe 2 – driverne: Fiskeripolitikk; Livsstiler og samfunnsverdier; Turisme; Nye næringer	26
3.3 Scenariokryss og miniscenarioer	29
3.3.1 Gruppe 1, scenariokryss 1	29
3.3.2 Gruppe 1, scenariokryss 2.....	31
3.3.3 Gruppe 2, scenariokryss 1.....	33
3.3.4 Gruppe 2, scenariokryss 2.....	35
4 «Oppsummering»	38
5 Referanser	40

Forord

Norsk institutt for naturforskning (NINA, www.nina.no) leder prosjektet «Tailoring the ecosystem services approach to landscape level management» (TESL) som er finansiert av Norges forskningsråd. Prosjektet har som hovedmål å analysere økologiske, økonomiske og samfunns-vitenskapelige data om naturressurser og måten disse ressursene blir utnyttet av folk. Videre hvordan naturressursene kan klassifiseres som økosystemtjenester (eller naturens goder) og koble dette til verdivurderinger av alternative framtider, alternative måter å forvalte på og ulike prioriteringer til menneskets beste.

TESL består av flere arbeidspakker og aktiviteter. En av aktivitetene er å gjennomføre deltakende scenarioprosesser hvor lokalbefolkningen selv skal utforske alternative framtidssbilder. Lofoten-Vesterålen er valgt som studieområde for TESL, med fokus på Røst for scenarioprosessen.

Denne tekniske rapporten oppsummerer resultatene fra scenarioseminaret som ble gjennomført på Røst 1.-2. september 2015. Resultatene gjenspeiler det de lokale deltakerne kom fram til i løpet av seminaret. Deltakerne fikk i forkant av seminaret noen «hjemmelekser» hvor de ble bedt om å komme med sine tanker om hva som er «det gode liv» på Røst, på håp, usikkerhet og frykt for Røstsamfunnet fram mot 2025 og hvilke drivkrefter som vil virke. «Hjemmeleksene» er også oppsummert i denne rapporten. Resultatene vil inngå som en del av TESL-prosjektet, men kan også benyttes lokalt på Røst når planleggere, beslutningstaker og andre skal utforske mulige utviklingsveier for Røstsamfunnet.

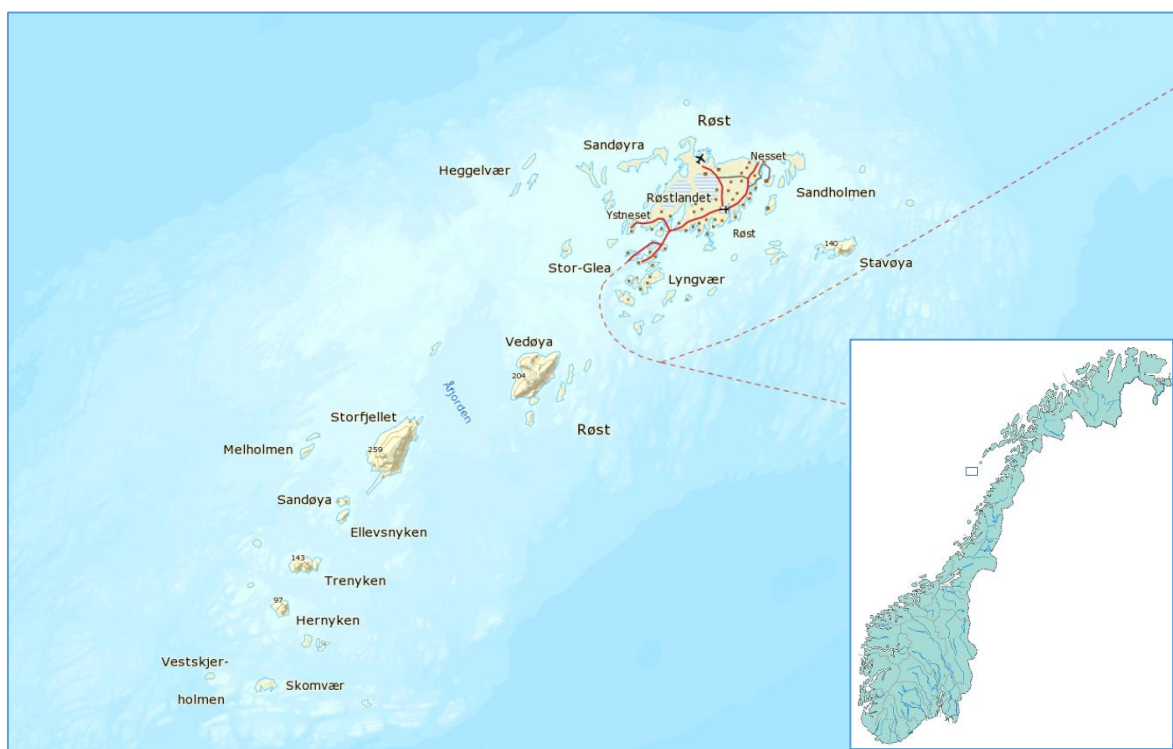
Trondheim 19.10.2015

Jørn Thomassen

1 Innledning

Norges forskningsråd har bevilget midler til prosjektet «Tailoring the ecosystem services approach to landscape level management» (TESL). Norsk institutt for naturforskning (NINA) (www.nina.no) leder forskningsprosjektet. Prosjektet har som hovedmål å analysere økologiske, økonomiske og samfunnsvitenskapelige data om naturressurser og måten disse ressursene blir utnyttet av folk. Videre hvordan naturressursene kan klassifiseres som økosystemtjenester (eller naturens goder) og koble dette til verdivurderinger av alternative framtid, alternative måter å forvalte på og ulike prioriteringer til menneskets beste.

TESL består av flere arbeidspakker og aktiviteter, bl.a. gjennom deltakende scenarioprosesser hvor lokalbefolkningen selv skal utforske alternative framtidbilder. Lofoten-Vesterålen er valgt som studieområde for TESL, med fokus på Røst for scenarioprosessen (**figur 1**).

Figur 1. Røst kommune i Nordland.

Enkelt sagt kan dette oppsummeres i følgende spørsmål:

- Hva er «det gode liv» på Røst, og hvordan bidrar naturens goder til dette?
- Hvordan vil/kan naturens goder endres de neste 10 årene?
- Hvordan bevare sentrale deler av naturens goder som grunnlag for «det gode liv» på Røst og er det mulig å verd(i)sette disse?

1.1 Hva er et scenario – og hva er det ikke?

Det finnes mange, men liknende definisjoner på hva et scenario er. I følge UNEP (2002) er scenarioer «beskrivelser av reiser til en mulig framtid. De reflekterer ulike antakelser om hvordan dagens trender vil videreføres, hvordan kritiske usikkerheter vil virke og hvordan nye faktorer vil påvirke utviklingen».

Andre scenariodefinsjoner:

- European Commission 2002, (from *ForSociety 2007*): «*Foresight can be defined as a systematic, participatory, future intelligence gathering and medium-to-long-term vision-building process aimed at present-day decisions and mobilising joint actions*».
- Canadian Sustainability Indicators Network (CSIN) 2007: «*A scenario is a coherent and plausible story, told in words and/or numbers, about the possible future for a specified socio-ecological system*».

Det er også generell enighet om at «*scenarios do not predict, rather, they paint pictures of possible futures, and explore the differing outcomes that might result if basic assumptions are changed*» (UNEP 2002). Scenarier er altså ikke prediksjoner om framtida (som baseres på sannsynligheter), men heller en prosess som utforsker muligheter og usikkerheter på veien mot en framtidig tilstand.

Det er beskrevet mange tilnærminger for å utvikle og bygge opp scenarier. Mest kjent er kanskje arbeidet i forbindelse med utviklingen av tusenårsmålene (Millennium Ecosystem Assessment 2005) og arbeidet i regi av UNEP gjennom GEO Resource Book (UNEP 2007a,b). De fleste scenarioutviklingsprosesser baseres på en trinn-for-trinn tilnærming (se bl.a. Etienne et al. 2003; Börjeson et al. 2006).

Hovedforskjeller i scenarioprosesser er om man velger å starte med dagens situasjon og finne veien fram mot en framtidig tilstand, eller om utgangspunktet er en framtidig tilstand for så å finne ut hvordan veien fram dit er. Det er også en hovedforskjell om scenarioarbeidet er ekspertbasert eller om det baseres på deltakende prosesser. Videre vil det være store metodiske forskjeller om scenariofortellingene (narrativene) framkommer gjennom diskursanalyser, eller om det velges en mer kvantitativ tilnærming. Uavhengig av tilnærming og metode, synes det å være en del nøkkelementer eller trinn ved utviklingen av scenarier (se bl.a. Fagerheim 2007, UNEP 2007b).

1.2 TESL-tilnærmingen i scenarioarbeidet

Vi har benyttet GEO-tilnærmingen som et rammeverk ved scenarioutviklingen i TESL. En rekke tilnærminger ved konsekvensutredninger, strategiske konsekvensutredninger og scenario utviklingsarbeider inkluderer mange eller alle disse temaene. I tillegg til GEO-rammeverket, har vi benyttet deler av Adaptive Environmental Assessment and Management (AEAM) metoden som ble utviklet av Holling og hans kolleger på slutten av 1970-tallet (Holling 1978), og som er brukt ved en rekke konsekvensutredninger og andre deltakende prosesser i inn- og utland seinere (Hansson et al. 1990; Indian and Northern Affairs Canada 1992a,b, 1993; Thomassen et al. 1995, 1996a,b, 1997, 1999a,b,c, 2003, 2005, 2007, 2008a,b; Thomassen et al. 2009a,b,c; Thomassen et al. 2010a,b,c; Thomassen & Hindrum 2011; Thomassen et al. 2011; Thomassen 2012; Thomassen et al. 2012a,b; Thomassen 2014; Andresen et al. 1996; Thomassen 2003; Hagen et al. 2007; Nyahongo et al. 2007; Thomassen & Skei 2007). **Tabell 1** viser trinn for trinn prosessen ved scenarioutviklingen på Røst.

Tabell 1. TESL-tilnærmingen i scenarioarbeidet. Trinn for trinn prosessen er basert på GEO 4-arbeidet (UNEP 2007b), med tillegg fra AEAM-tilnærmingen og modifisering etter erfaringer gjort på Smøla-seminaret i mai 2008, Vega-seminaret i september 2008 og Frøya-seminaret i mai 2009.

Forberedelser – i forkant av scenarioseminaret
Trinn 1. Identifisere interessenter og velge deltakere.
Trinn 2. «Hjemmelekse» til deltakerne med spørsmålene: <ol style="list-style-type: none"> 1. Hva er «det gode liv» på Røst i dag? 2. Hva er dine tanker om håp, usikkerhet og frykt for «det gode liv» på Røst i løpet av de neste 10 årene? og 3. Hvilke drivkrefter (påvirkningsfaktorer) tror du vil være viktig for utviklingen av Røst-samfunnet de neste 10 årene?
Trinn 3. Avklare hvilke hovedoverskrifter og innhold hvert scenario skal ha.
Trinn 4. Identifisere drivere og hvilke av disse som er kritisk usikre.
På scenarioseminaret
Trinn 5. Konstruere årsakvirkningskart med forklaringer.
Trinn 6. Lage scenariokryss og skrive miniscenarioene.

GEO-rammeverket og AEAM-tilnærmingen har blitt modifisert en del etter erfaringene gjort ved tilsvarende scenarioutvikling på Smøla i mai 2008, på Vega i september 2008 og på Frøya i mai 2009 (se Thomassen et al. 2008a,b og Thomassen et al. 2009 for rapport fra seminarene).

En sentral del for scenariodelen av TESL-prosjektet er å engasjere lokalbefolkningen i scenarioarbeidet, ved at ressurspersoner samles over to dager og sammen utforsker framtidsbilder av sine egne lokalsamfunn (**figur 2** og **5**). Disse framtidsbildene framkommer gjennom utviklingen av miniscenarioer, eller snippets som de også kalles (se trinn 6).

Figur 2. Fra gruppearbeidet med miniscenarioer. Foto: J. Thomassen.

2 De enkelte trinn

2.1 Trinn 1. Identifisere interessenter og velge deltakere

Potensielle lokale deltakere ble identifisert av en av de lokale ildsjelene på Røst. Kriteriene var at deltakerne skulle være representative for variasjonen i Røst-samfunnet. I alt 28 personer fra politikk, kommunen, primær-, sekundær- og tertiærnæringer, turisme, skole, samferdsel- og transportsektoren samt kultur ble invitert til scenarioseminaret. Personene ble kontaktet på telefon i forkant av invitasjonen og uttrykte ønske om å delta. Av disse bekreftet 18 personer deltakelse, men av ulike årsaker greide ikke alle å prioritere tid til scenarioseminaret. **Tabell 2** viser hvilke personer fra Røst-samfunnet som deltok på Røst-seminaret 1.-2. september 2015.

Tabell 2. Deltakere, tilhørighet og gruppeinndeling på Røst-seminaret om scenarioutvikling på Røst Bryggehotell 1.-2. september 2015.

Navn	Tilhørighet	Gruppe	Merknader
1. Irene L. Johansen	Turisme (Røst Bryggehotell)	1	
2. Tor Arne Andreassen	Politikk (ordfører AP/Rødt)	1	
3. Halvor Sandbakk	Leder av Sandbakk bygg	1	Kun 1. september
4. Arnfinn Ellingsen	Pensjonist, tidligere ordfører	1	
5. Randi Gregersen	Rådmann, Røst kommune	1	
6. Kari-Anne Nilsen	Bonde/fiske/gründer	1	
7. Sverre Adolfsen	Færøya fiskecamp	2	
8. Tove Andreassen	Rektor, Røst barne- og ungdomsskole	2	
9. Ørjan Arntsen	Avinor	2	
10. Kay Morten Meløysund	Økonomisjef, Røst kommune	2	
11. Steinar Mørch	Bonde/fisker	2	
12. Tore Ivar Johansen	Fiskeforedling (Røst Sjømat As)	2	Kun 2. september
13. Stephen John Baines	Avinor	2	Kun slutten på dagen 2. september

Fra NINA deltok Bjørn P. Kaltenborn, John Linnell, Henrik Lindhjem og Jørn Thomassen (prosessleder). Foruten å lede scenarioprosessen fungerte NINA som observatører samt noterte ned momenter fra dialogen i gruppene og i plenum.

2.2 Trinn 2. «Hjemmelekse» til deltakerne

Deltakerne på scenarioseminaret fikk i forkant bedt om å gjøre en «hjemmelekse» med spørsmålene (se kap. 3.1):

1. Hva er «det gode liv» på Røst i dag?
2. Hva er dine tanker om håp, usikkerhet og frykt for «det gode liv» på Røst i løpet av de neste 10 årene?
3. Hvilke drivkrefter (påvirkningsfaktorer) tror du vil være viktig for utviklingen av Røst-samfunnet de neste 10 årene?

2.3 Trinn 3. Avklare hvilke hovedoverskrifter og innhold hvert miniscenario skal ha

Erfaringene fra scenarioutviklingsseminarene på Smøla, Frøya og Vega (se Thomassen et al. 2008a,b og Thomassen et al. 2009 for rapport fra seminarene) viste at følgende hovedoverskrifter for miniscenarioene med antydning innhold fungerer bra:

1. **Samfunn.** Befolkning og trender, befolkningsstruktur, utdanning, velstand
2. **Næringsvirksomhet.** Særlig landbruk, fiske og havbruk, men gjerne også sekundær- og tertiærnæringer
3. **Transport.** Næringstransport, privat transport, transport til og fra Røst
4. **Energisituasjonen.** Vindmøller på land og til havs, oljeutvinning
5. **Landskap og natur.** Natur- og kulturlandskap inkl. kulturminner og kulturmiljø, fugler, dyr, økosystem, biotoper, habitater og verneområder
6. **Turisme.** Geoturisme, fisketurisme, fugleturisme
7. **Rekreasjon og friluftsliv.** Rekreasjon, jakt og friluftsliv

2.4 Trinn 4. Identifisere drivere og hvilke som er kritisk usikre

Gjennom «hjemmeleksene» identifiserte Røstværingene en rekke drivere som kan ha betydning for hvordan Røst-samfunnet kan utvikle seg de neste 10 årene. Drivere kan finnes på flere skalaer fra lokalt til globalt nivå, i havet eller på land, påvirke mye eller lite, føre til raske eller seine forandringer etc. I scenariosammenheng er det viktig å identifisere såkalte kritisk usikre drivere fordi det er disse som vil kunne endre samfunnet mye i en eller annen retning. I følge UNEP (2007b) er en kritisk usikker driver: «en driver som er spesielt viktig for å bestemme hvordan framtida vil utvikles, men hvor uforutsigbarheten om hvordan, eller i hvilken retning er meget stor». Etter dialog i plenum ble følgende 8 kritisk usikre drivere valgt for scenarioutviklingen (**tabell 3**):

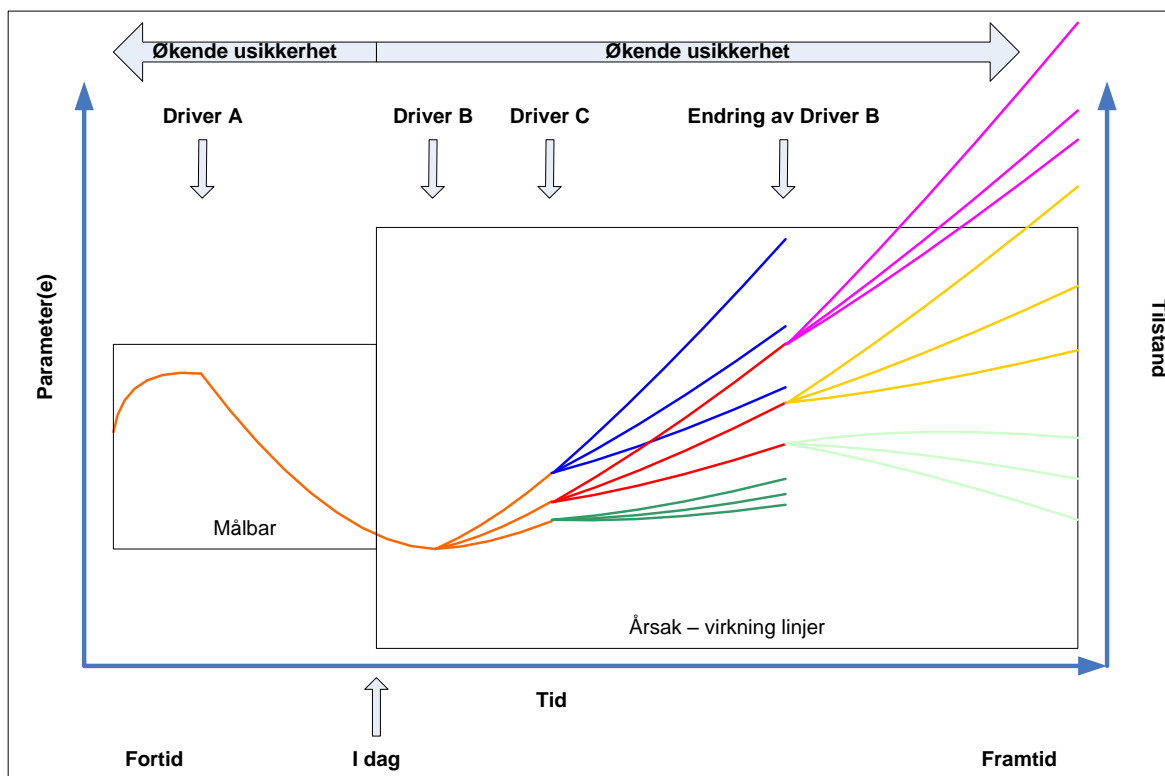
Tabell 3. Kritisk usikre drivere og alternative utviklingsveiersom som ble benyttet ved scenarioutviklingen på Røst.

Kritisk usikre drivere	Utviklingsveier
Livsstiler og samfunnsverdier	A. Det rene og det nære blir viktigere, kystkultur får større verdi B. Urbanisering fortsetter
Nye næringer	A. Et mangfold av marine næringer på Røst B. Ingen utvikling av nye næringer på Røst
Fiskeripolitikk	A. Forutsigbare føringer legges slik at kystflåten styrkes B. Kvote havner på færre båter og færre hender
Turisme	A. Masseturisme B. Turisme som i dag
Olje/gass	A. Saura blir realisert B. Saura blir ikke realisert
Klimaendringer	A. Endringer i havklima (temp/strøm). Værendringer – våtere, mer ustabil vind. B. Uendra klima
Kommunereform	A. Del av Stor-Røst/full fusjon B. Forbli som egen kommune, etablert samarbeid med Bodø
Befolkning	A. Befolkningen på Røst går ned B. Befolkningen på Røst går opp

2.5 Trinn 5. Konstruere årsak-virkningskart

For å få en bedre oversikt over hvordan usikre drivere kan virke konstrueres årsak-virknings kart med fokus på «det gode liv» på Røst. Årsak-virkningskartene består av en rekke bokser og piler som setter drivere og «det gode liv» på Røst inn i en sammenheng (se kapittel 3.2). Sammenhengene mellom boksene i kartet kalles koblinger. Ettersom det i scenariosammenheng velges kritisk usikre drivere vil hver kobling kunne ha minst to klart forskjellige utviklingsveier. Hver av disse utviklingsveiene har en logisk forklaring som brukes seinere ved oppbyggingen av mini-scenarioene.

Her er det viktig at tidsaspektet vurderes ved at årsak-virkninger betraktes over det tidsspennet scenarioene skal virke, altså fram mot 2025. **Figur 3** illustrerer hvordan utviklingen av en parameter («det gode liv» på Røst) kan ta ulike veier når nye drivere oppstår eller når eksisterende drivere endrer sin påvirkning. Årsak-virkningskartene må fange denne dynamikken opp i seg.

Figur 3. Hypotetisk utvikling av en parameter når nye drivere oppstår eller når en eksisterende driver endres.

Ved utarbeidelsen av årsak-virkningskartene jobbet hver av gruppene med 4 usikre drivere etter framgangsmåten beskrevet i **tabell 4**.

Tabell 4. Framgangsmåte ved konstruksjon av årsak-virkningskart, eksemplifisert gjennom et eksempel fra Vega. Detaljert gjennomgang følger i eksempelet under.

Nr.	Trinn
1	Velg kritisk usikre drivere (UD) for «det gode liv» på Røst
2	Første koblingskjede helt fram til «det gode liv» på Røst settes opp i årsak-virkningskartet
3	Skriv ned forklaringer på hver av de to klart forskjellige utviklingsveiene (A og B)

4	Andre koblingskjede helt fram til «det gode liv» på Røst settes opp i årsak-virkningskartet, gjenta pkt. 3 og 4
5	Fullfør årsak-virkningskartet på samme måte

Arbeidet med årsak-virkningskartene er relativt tidkrevende, men vil samle de viktigste usikre driverne omkring «det gode liv» på Røst og derved gi mange innspill om mulige utviklingsretninger for denne delen av scenariofortellingen. Fordelen med at lokale deltakere diskuterer og konstruerer slike årsak-virkningskart er at de vil få innblikk i hverandres tankemåte og vurderinger og få et eierskap til problemstillingene. Ulik kunnskap og erfaring vil også komme fram gjennom denne prosessen.

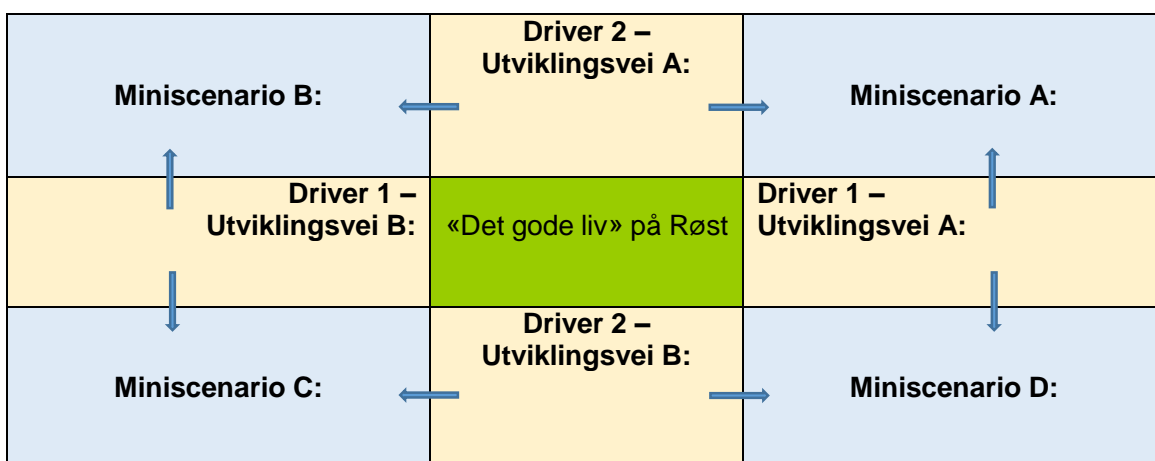
Gruppene på Røstseminaret konstruerte i alt fem årsak-virkningskart med forklaringer (se kapittel 3.2). En del av kartene mangler forklaringer fordi de ble ansett som sjølforklarende eller fordi tiden ikke strakk til. Kartene ble benyttet som grunnlag for utviklingen av miniscenarioene.

2.6 Trinn 6. Lage scenariokryss og skrive miniscenarioene

Årsak-virkningskartene med forklaringer fra Trinn 5 danner utgangspunktet for ulike utviklingsveier for «det gode liv» på Røst. Disse utviklingsveiene er igjen et godt utgangspunkt for utvikling av miniscenarioene. Hver forklaring, eller grupper av forklaringer, forankret i en usikker driver, kan drive utviklingen i to klart forskjellige retninger (A eller B). Disse retningene kalles utviklingsveier. Miniscenarioene oppstår når to usikre drivere, hver med to klart forskjellige utviklingsveier kombineres (**tabell 5**). Slik dannes fire ulike miniscenarioer for hvert scenariokryss.

Deltakerne arbeidet i 2 grupper med «sine» kritisk usikre drivere. Det ble laget i alt 16 miniscenarioer som er presentert i kapittel 3.3 sammen med tilhørende årsak-virkningskart.

Tabell 5. Scenariokryss for utvikling av miniscenarioer.

Her er det viktig at utviklingsveiene som velges har oppstått fra ulike usikre drivere. Dersom driverne er avhengige av hverandre kan utviklingsveiene virke i motsatt retning på samme tema, altså at de på en måte «slå hverandre i hjel». Derfor bør årsak-virkningskart utvikles med minst to usikre drivere (helst flere) og slik at utviklingsveiene (A og B) som brukes i scenariokrysset hentes fra forskjellige drivere. Utfordringen vil være å vurdere hvordan og hvor sterk de ulike virkningene kan være for de to utviklingsveiene. Følgende kombinasjoner er mulig:

- Miniscenario A:** Driver 1 – utviklingsvei A + Driver 2 – utviklingsvei A
- Miniscenario B:** Driver 1 – utviklingsvei B + Driver 2 – utviklingsvei A
- Miniscenario C:** Driver 1 – utviklingsvei B + Driver 2 – utviklingsvei B

Miniscenario D: Driver 1 – utviklingsvei A + Driver 2 – utviklingsvei B

Kombinasjonen av utviklingsveiene gir grunnlaget for å skrive miniscenarioene.

Som nevnt i trinn 3 ønsket vi på Røstseminaret at miniscenarioene skulle fortelle noe om samfunn, næringsvirksomhet, transport, energisituasjon, landskap og natur, turisme og rekreasjon og friluftsliv. På denne måten vil hvert miniscenario kunne fortelle deler av en framtid som også forvaltning og politikere kan benytte seg av.

Ofte vil valg føre til at man ikke kan få i både pose og sekk, for å oppnå noe må kanskje andre ting forsakes. Skal Røst for eksempel videreutvikle turismekonseptet kan dette komme i konflikt med andre interesser som utvikling av energi. Slike avveininger (trade-offs) vil være viktige i de valg som gjøres på veien mot framtida. Avveiningene vil her gjelde for utviklingsvei A og B som kan gi to helt forskjellige framtidstilstander.

Valg i fortida har formet dagens samfunn, framtida bestemmes av valg i dag og videre framover. Konsekvensene av ukloke valg kan få store negative konsekvenser mens kloke valg kan føre til et bærekraftig samfunn i framtida (**figur 4**).

Figur 4. Framtida bestemmes av valg (Watterson 1996).

3 Resultater

3.1 Lokalbefolkningens tanker om «det gode liv» på Røst og om håp, usikkerhet, frykt og drivkrefter for Røst fram mot 2025

3.1.1 Hva er «det gode liv» på Røst i dag?

Oppgave: Tenk igjennom hva som er grunnlaget for «det gode liv» på Røst i dag (**tabell 6**).

Tabell 6. Røstfolkets (ved noen av dem) tanker om hva som er «det gode liv» på Røst i dag.

Dine tanker om hva som er «det gode liv» på Røst - NÅ	
Elementer	Utdyping
Naturen	<ul style="list-style-type: none"> • Hele Røst og øyene rundt har fantastisk flora og fauna med noen sjeldne arter. Klart vann gir dykkeropplevelser og muligheter for marine undersøkelser. • Gode opplevelser for alle, både på land og i båt. Flott natur som alle kan «nyte» av. Storslagen skjærgård og nærhet til naturen. • Spesiell! Mye himmel! Frisk luft og rent hav. • Gode muligheter for friluftsliv. Ro og stillhet for dem som ønsker et avbrekk fra hektiske liv. • Først og fremst er det godt å bare se hav og horisont. Derne er det også godt å ta seg en tur utpå når været tillater det. • Lyset – ingen steder i Norge har så mye himmel som Røst. • Milde vintre. • Stor forskjell på livet i de forskjellige årstidene gjør at det sjelden blir statisk og kjedelig.
Råvarer	<ul style="list-style-type: none"> • God tilgang på førsteklasses råvarer. Et deilig matfat rett utenfor stuedøra.
Trygghet	<ul style="list-style-type: none"> • Mange kjenner hverandre godt og kriminaliteten er svært lav. • Slipper å være redd for at noe skal tilkomme barna våre f.eks. Slipper å låse ytterdøren. • Trygg oppvekst og alderdom. • Omsorg og ansvar for medmennesker. • Høy grad av «social trust», folk både stoler på og bryr seg om hverandre utover det som kan defineres som venner og familie. Ikke nødvendig med husnøkkel.
Befolkningen	<ul style="list-style-type: none"> • Folk kjenner hverandre, på godt og vondt. Når noe skjer så er vi der, for hverandre. • Du trenger ikke være «alene» hvis du ikke vil det selv. Lett å gli inn i miljøet. • Medmenneskelighet både på godt og ondt – mest godt. • Det er høyt under taket og folk kaller en spade for en spade. • Leve i fellesskapet. Slitestyrke og bærekraftige holdninger i befolkningen. • Det er rause folk som bor på Røst. Vi kjenner hverandre på godt og vondt, og tar vare på hverandre. Det er lett å komme i kontakt med folket på Røst, men ønsker du å være alene, får du lov til det.
Samfunn	<ul style="list-style-type: none"> • Et fiskerisamfunn som tross sin isolerte beliggenhet har lang tradisjon for å ha blikket mot verden... og verden kommer ofte på besøk, med spennende bekjentskaper som følge.

	<ul style="list-style-type: none"> • Lite fasadeopptatt samfunn, kom som du er, skjorta er fin nok. Og drit i plenen, den kan du klippe senere.
Bolig	<ul style="list-style-type: none"> • Folk får seg hus/leilighet til overkommelige priser. • Det er billig å bo på Røst, noe som frigjør ressurser til andre ting man har lyst til å gjøre enn å bo.
Mangfold	<ul style="list-style-type: none"> • Åpne, rause beboere møter innflyttere og gjester på en vennlig og oppmuntrende måte. Lokalmiljøet gir rom for kunstnere med særskilte evner, kulturarrangører møtes med dugnadsvilje og mulighetene for å integreres i samfunnet med nye ideer er til stede. • Unge og gamle går godt sammen.
Arbeid	<ul style="list-style-type: none"> • De som vil arbeide får ofte en mulighet til det. • Lav arbeidsledighet i store perioder av året, noen utfordringer til helårs arbeidsplasser finnes. • Interessante jobber er et veldig viktig element i «det gode liv».
Næring	<ul style="list-style-type: none"> • Fiskeriene.
Kommunikasjon	<ul style="list-style-type: none"> • Lett å komme seg til og fra øya. Viktig både rent praktisk men også mentalt. • Røst er et samfunn hvor det er kort vei til alt. Ingen tid går bort i unyttig transfer.
Dugnadsånd	<ul style="list-style-type: none"> • Dugnadsånden opprettholdes.
Barn	<ul style="list-style-type: none"> • Barna kan gå til hverandre, leke ute i nærmiljøet. De trenger ikke kjøres overalt. • Det er gang- og sykkelstier så ungene går/ sykler trygt. • Barn og ungdom ferdes fritt med god tilgang på fritidsaktiviteter. • Alle får barnehageplass.
Skole	<ul style="list-style-type: none"> • Den 10-årige skolen er en god skole.
Fritid	<ul style="list-style-type: none"> • Det er stort sett stille og rolig på Røst med gode muligheter til avkobling fra stresset i storbyene. • Lav terskel for sosiale sammenkomster, enten på utesteder eller hjemme hos, spontant eller planlagt. • Treningsstudio, basseng, fotball, innebandy, kajakkpadling, 24FitClub, eldre-dans, ulike foreninger og lag m.m. • Det koster ikke «all verden» å delta på disse aktivitetene. • Om man ikke vil tilberede råvarene selv, kan man gå ut og få dem tilberedt på mesterlig vis på Querini Pub og Restaurant. Flere ganger i uka, hele året. • En mulighet for oss vanlige sangglade til å være med på storslagne kunstproduksjoner som Querinioperaen... og hvem vet hvor dette vil ende.

3.1.2 Hva er dine tanker om håp, usikkerhet og frykt for «det gode liv» på Røst i løpet av de neste 10 årene

Dagens situasjon, historisk utvikling og trender på Røst, samt deltakernes oppfatninger om fortid, nåtid og framtid vil være viktige innspill og bakgrunn for scenarioene. Oppgave: Tenk igjennom håp, usikkerhet og frykt for Røstsamfunnet fram mot 2025 når det gjelder «det gode liv» på Røst (tabell 7).

Ettersom noen av svarene for håp, usikkerhet og frykt hører sammen er svarene nummerert, samme nummerering hører til samme besvarelse.

Tabell 7. Røstfolkets (ved noen av dem) tanker om håp, usikkerhet og frykt for Røstsamfunnet fram mot 2025.

Dine tanker om håp, usikkerhet og frykt for Røstsamfunnet fram mot 2025	
Håp	<p>1. At Røst-samfunnet både skal klare å videreutvikle eksisterende næringer og få flere bein å stå på, slik at det kan tilby attraktive arbeidsplasser for framtidens røst-væringar. Kommunen – hva enn den heter – er en aktiv medspiller for å få dette til, og sørger samtidig for å videreutvikle egne tjenester for å kunne ivareta framtidens behov. Røst blir et nasjonalt symbol på et samfunn hvor alternativet til A4-livet i en storbyforstad fortsatt er mulig, uten at man samtidig må gi avkall på et moderne liv. «Det gode, men samtidig moderne liv».</p> <p>2. Vi håper på innflyttere med ressurser. Vi ser at antall beboere er på vei ned, men håper trenden kan snu med nye ideer og ressurser.</p> <p>3. Øke innbyggertallet. Flere arbeidsplasser.</p> <p>4. Samfunnet utvikler seg videre, arbeidsplasser (helårs) og bosetting opprettholdes, og helst øker. Vi bevarer vårt gode liv, men også utvikler oss «i takt» med storsamfunnet.</p> <p>5. Fiskerinæringa må utvikle seg og bestå. Kommunen må vise initiativ for å videreutvikle Røstsamfunnet.</p> <p>6. Røst-samfunnet skal utvikle seg videre. Det skal etableres flere sikre helårs arbeidsplasser. Dette gjør at innbyggertallet øker. Røst skal fortsatt være egen kommune og vi skal være «herre i eget hus».</p>
Usikkerhet	<p>1. Hva/hvem er de viktigste drivkreftene for å få dette til, hvor sterke er de, hvor påvirkningsbare er de, hvilken vei ender de opp med å lede.</p> <p>2. Næringslivet har for få tilbud til ungdom etter endt utdanning. Usikkerheten knyttet til så stor avhengighet av å være fiskeleverandør gir betenkeligheter til eventuelle tilflyttere.</p> <p>3. Rekruttering innenfor fiskeri. Lavere servicetilbud til befolkningen.</p> <p>4. Framtidsutsikter innen fiskeri. Rekruttering. Bosetting. Arbeidsplasser, utvikling – nytenking.</p> <p>5. Usikkert om vi har slike lokalpolitikere lenger.</p> <p>6. Det er fiskeriene som har bygd opp Røst til det det er i dag. Det er usikkerhet i fiskeriene og dårlig rekruttering av nye fiskere. Salg av fisk til forbrukerne i Europa preges av valutasituasjonen og usikkerheten rundt dette. Tør vi tenke nytt og utradisjonelt på Røst?</p>
Frykt	<p>1. Får man ikke dette til vil en sannsynlig konsekvens være en fortsatt befolkningsnedgang, som vil sette det som i dag er viktig for «det gode liv» på Røst i fare fordi grunnlaget blir for lite. Og jo flere slike elementer som blir borte, jo sterkere blir den videre nedgangen, og man kan risikere å ende opp som et plattformsamfunn. (I nettverksøkonomien ville man si at å bo på Røst er et nettverksgode – verdien av å bo her er sterkt avhengig av at andre ser verdi av å bo her, og det finnes en kritisk masse for når nettverkseffekten inntreier/slutter å virke).</p> <p>2. Det foreligger frykt for at fiskeressursene skal endres eller utebli så brått at ikke næringslivet rekker å danne alternativer.</p>

	<p>3. Klimaendringer. Temperaturen i havet øker slik at skreien ender sin vandring. Mere ekstremvær.</p> <p>4. Fraflytting. Vi slukes av statens krav/pålegg uten å få tilført nok midler til å eksistere.</p> <p>5. Frykt for at vi venter at noen skal gjøre jobben for oss. Frykt for at storsamfunnet ikke ser verdien av slike samfunn som Røst.</p> <p>6. Fiskeriene slår helt feil. Fraflytting. Sammenslåing av kommunene – Røst blir en utkant i en ny storkommune.</p>
--	--

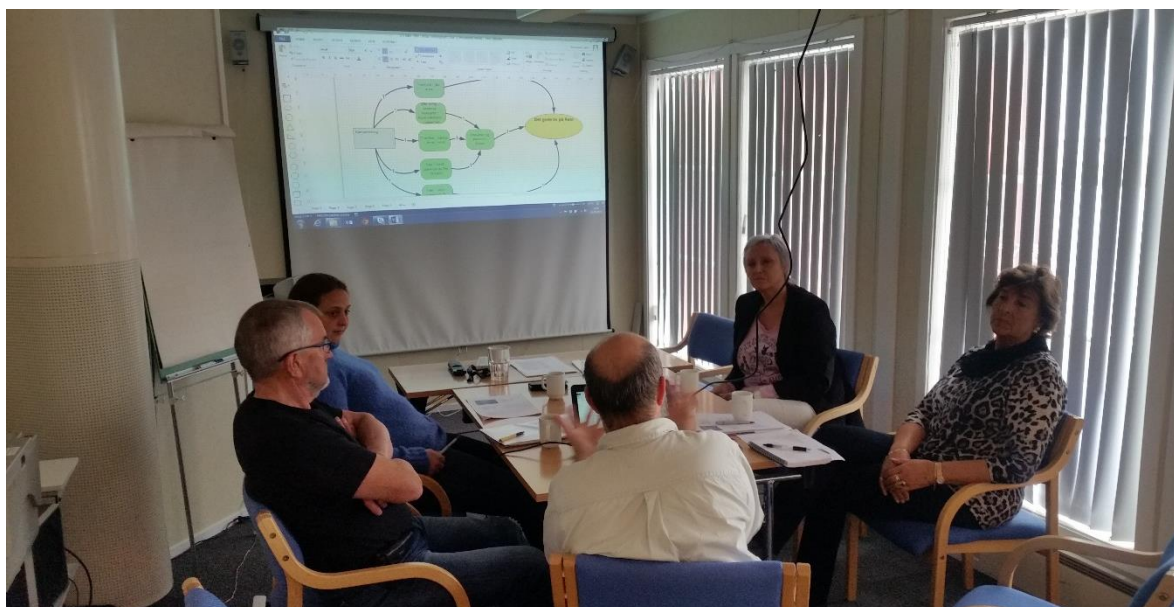
3.1.3 Hvilke drivkrefter (påvirkningsfaktorer) tror du vil være viktig for utviklingen av Røst-samfunnet de neste 10 årene?

Oppgave: Hvilke drivkrefter (påvirkningsfaktorer) tror du vil være viktig for utviklingen av Røst-samfunnet de neste 10 årene? Hva tror du vil påvirke framtiden? (**tabell 8**).

Tabell 8. Røstfolkets (ved noen av dem) tanker om hvilke drivkrefter som vil være viktig for utviklingen av Røstsamfunnet de neste 10 årene.

Drivkrefter	Hvorfor
Røstværingene generelt	<ul style="list-style-type: none"> Gjennom høringer, diskusjoner på folkemøter, lytte til innbyggerne.
Næringslivet	<ul style="list-style-type: none"> Det bør være mulig å skape flere arbeidsplasser ved å videreforedle råvarene fra land og vann.
Gründere og nøkkelpersoner	<ul style="list-style-type: none"> Vi bør lokke til oss gründere med ambisjoner om å skape nye arbeidsplasser med bredere faglig spekter. Spesialister i utnytting av hav og landressurser bør gi gnist til nytenking og nyetablering. Folk med gode holdninger til positiv utvikling, ikke «sytt og klag» mentalitet. Folk som ser – og leiter etter muligheter, ikke bare begrensninger. Det er behov for en del fagpersoner innenfor både kommunal drift og privat næringsliv.
Skolen	<ul style="list-style-type: none"> Ved å motivere elever og åpne for stor tilgjengelighet til informasjon om næringsliv og utdanningsvalg legges det til rette for å få flere tilbake til øya etter endt utdanning. Skolen bidrar til å åpne nye veier i utdanningsvalg i tråd med ressurser øya trenger.
Politikere	<ul style="list-style-type: none"> Politikere med erfaring og engasjement sjekker grundig alle muligheter for støtte til tiltak. De sørger også for at Røst er synlig i konkurransen om midler og tildeling av enheter som gir arbeidsplasser.
Nasjonal fiskeripolitikk	<ul style="list-style-type: none"> Grunnlaget for mange arbeidsplasser på havet og på land.
Kommunereformen	<ul style="list-style-type: none"> Grunnlaget for hvilken rolle kommunen vil være i stand til å spille fremover.
Ordfører	<ul style="list-style-type: none"> Få folkevalgte og lite samfunn gjør ordføreren til en spesielt viktig person i samfunnsutviklingen på Røst, se for eksempel under fiskerikrisen på begynnelsen av 90-tallet.
Framtidstrua i seg selv	<ul style="list-style-type: none"> Den er selvforsterkende hvis den finnes, og destruerende for alt annet hvis ikke.

Samarbeid på Røst	<ul style="list-style-type: none"> • En positiv utvikling på Røst er fullstendig avhengig av at viktige aktører i samfunnet spiller på lag.
Verdier i samfunnet	<ul style="list-style-type: none"> • Hvilken retning folks preferanser tar – det er en del ting som mange verdsetter som uansett ikke vil kunne være en del av et liv på Røst. Samtidig har livet på Røst verdier som faller mange i smak.
Oljeboring i Lofoten	<ul style="list-style-type: none"> • Vil kunne endre Røst dramatisk, både positive og negative utfall er mulige.
Lover og regler	<ul style="list-style-type: none"> • «One size fits all» - regler faller ofte svært uheldig ut på Røst, ettersom disse ofte stiller krav som ikke tar hensyn til at samfunnet ligger på en øy for seg selv ti mil ut i havet. På enkelte områder kan det være svært ødeleggende hvis det ikke gis rom for å gjøre lokale tilpasninger.
Bestandsutvikling	<ul style="list-style-type: none"> • Fisk-, fugl- og hvalbestand har påvirkning på både yrkesfiskere og -fangere, samt videreutvikling av turistnæringen.
Fiskeri	<ul style="list-style-type: none"> • Endre dagens kvotepolitikk.
Turisme	<ul style="list-style-type: none"> • Satse mere på turisme. Mye å lære av resten av Lofoten.
Bønder	<ul style="list-style-type: none"> • Ikke bare sauedrift.
Økonomi	<ul style="list-style-type: none"> • Hvis kommunen ikke har nok økonomi til å gi befolkningen et trygt og godt tilbud på Røst kan dette medføre fraflytting. • Kommunen må øke sine egne avgifter og skatter slik at det blir for dyrt å bo på Røst. • Spent på den nye økonomireformen som kommer – fordeling av godene.
Flere innbyggere	<ul style="list-style-type: none"> • Det er behov for flere innbyggere – familier med barn. Dette sikrer bl.a. skole og barnehage. Uten barn og ungdom dør et samfunn.
Nye næringer	<ul style="list-style-type: none"> • Vi må tørre å tenke nytt og litt utradisjonelt på Røst. Vi trenger ny næring og flere bein å stå på hvis det skulle bli svikt i fiskerierne.

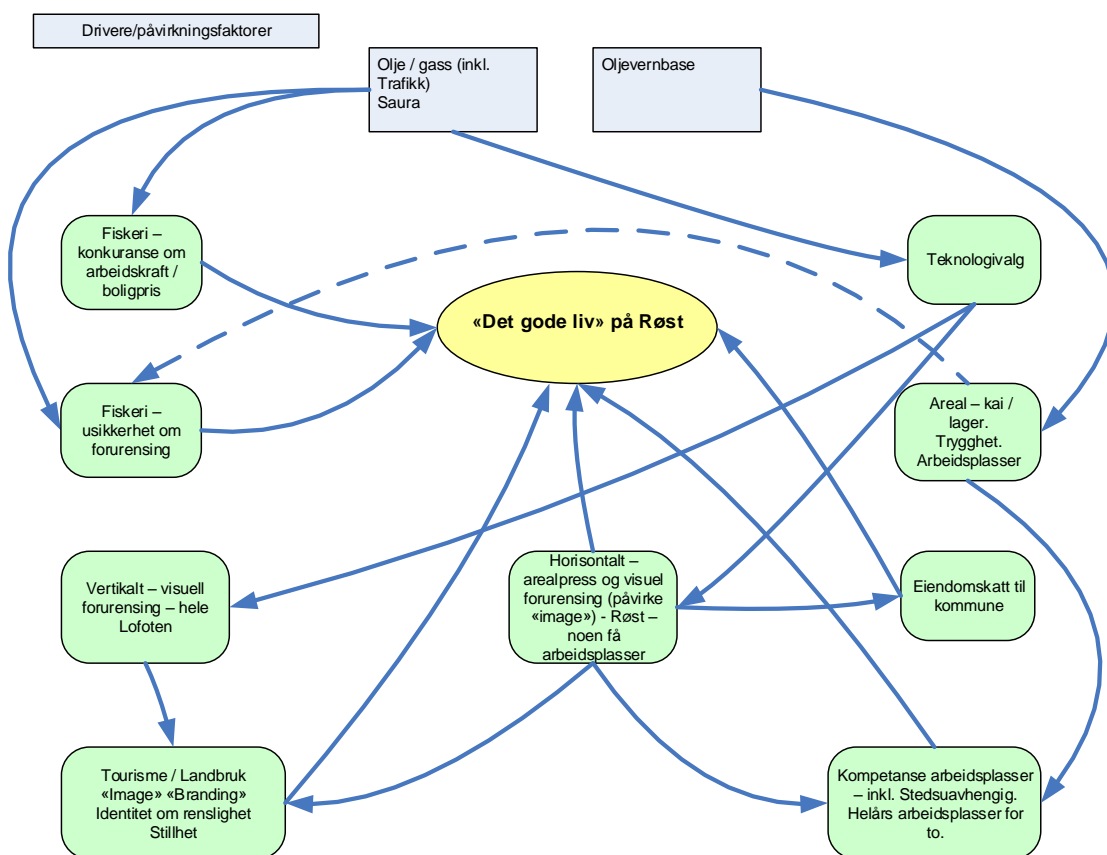
Figur 5. Fra gruppearbeidet med årsak-virkningskart. Foto: J. Thomassen.

3.2 Årsak-virkningskart

Årsak-virkningskartene er bygget opp med to klart ulike forklaringer (muligheter) for hver kobling (a eller b). Forklaringer mangler for en del koblinger fordi de ble enten vurdert som sjølforklarende eller det var knapphet på tid.

3.2.1 Gruppe 1 – driverne: Olje/gass/oljevernbase; Klimaendringer; Befolkningsendringer; Kommunereform

I stedet for å sette opp forklaringer til de ulike koblingene og utviklingsveiene valgte gruppa en mer åpen dialog omkring problemstillingene, Under årsak - virkningskartene følger noen momenter fra dette.

Figur 6. Årsak-virkningskart for kritisk usikre drivere olje/gassutvinning og oljevernbase.

- Fokus ble satt på planene for utbygging av et prosessanlegg for olje/gass på Røst, Saura prosjektet, hvor industri- og havneområde og prosessområde er tenkt lagt til Lyngvær og øyene omkring og terminal- og kondensatanlegg på Saura sør for Bodø (**figur 7 og 8**). Planene går ut på horisontal boring og vil beslaglegge omkring 10% av Røsts landareal – mye sjøareal vil måtte fylles opp. Frykt for forurensing fra boreaktiviteten i tillegg til olje og gass. Planene innebærer også en utvidelse av flyplassen.
- Kommunen kan si ja eller nei til oljeutvikling på sitt landområde, men ikke på havet. Det er liten koordinering på olje/gass politikk i Lofoten. Røst er blant de mest negative.
- Utfordringer når det gjelder arealbruk, ikke mye ledig areal, særlig for industri.
- Naturreservater begrenser noen muligheter.
- Forståelse for at noen klynger av tjenester (f.eks. oljevirkosomhet, oljevernstasjon, transport) kan utelukke andre (f.eks. økoturisme).

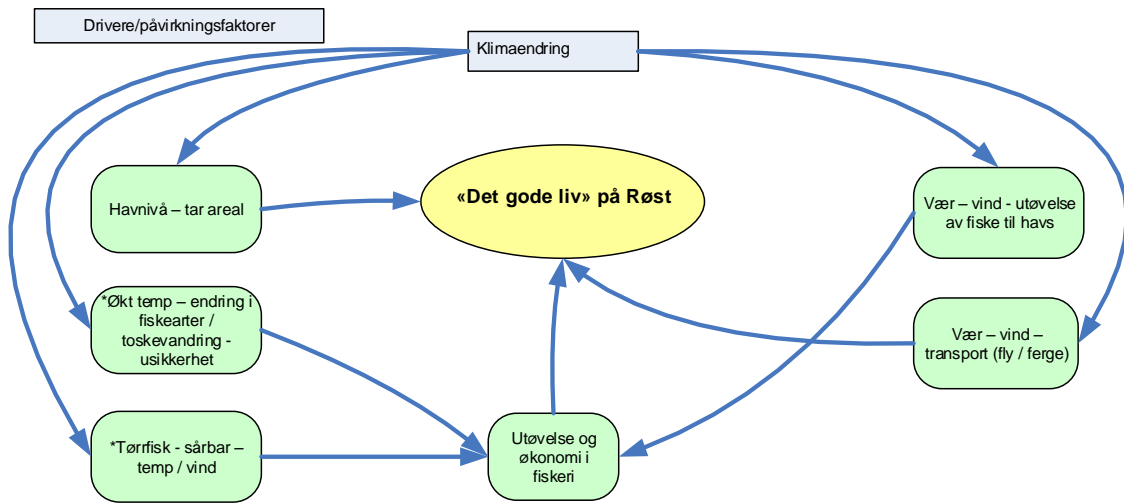
- Begrenset med areal til å høste gress, kompliserte eierforhold av små enheter.
- Usikkerhet om hvor mange arbeidsplasser aktiviteten vil skape. Diskusjon om hvor mange arbeidsplasser som er på Røst i dag og som kan skapes i framtida. Turismen har et stort potensial.
- Røst ønsker at en regional oljevernstasjon skal lokaliseres her fordi dette antakelig er en optimal plassering og fordi det allerede er en risiko for forurensning fra olje- og gassutvinning lenger sør og fra skip som passerer, spesielt russiske fartøy.

Figur 7. På disse flate øyene rundt Lyngvær planlegges utbygging av prosessanlegget i Saura-prosjektet for olje/gass. Foto: J. Thomassen.

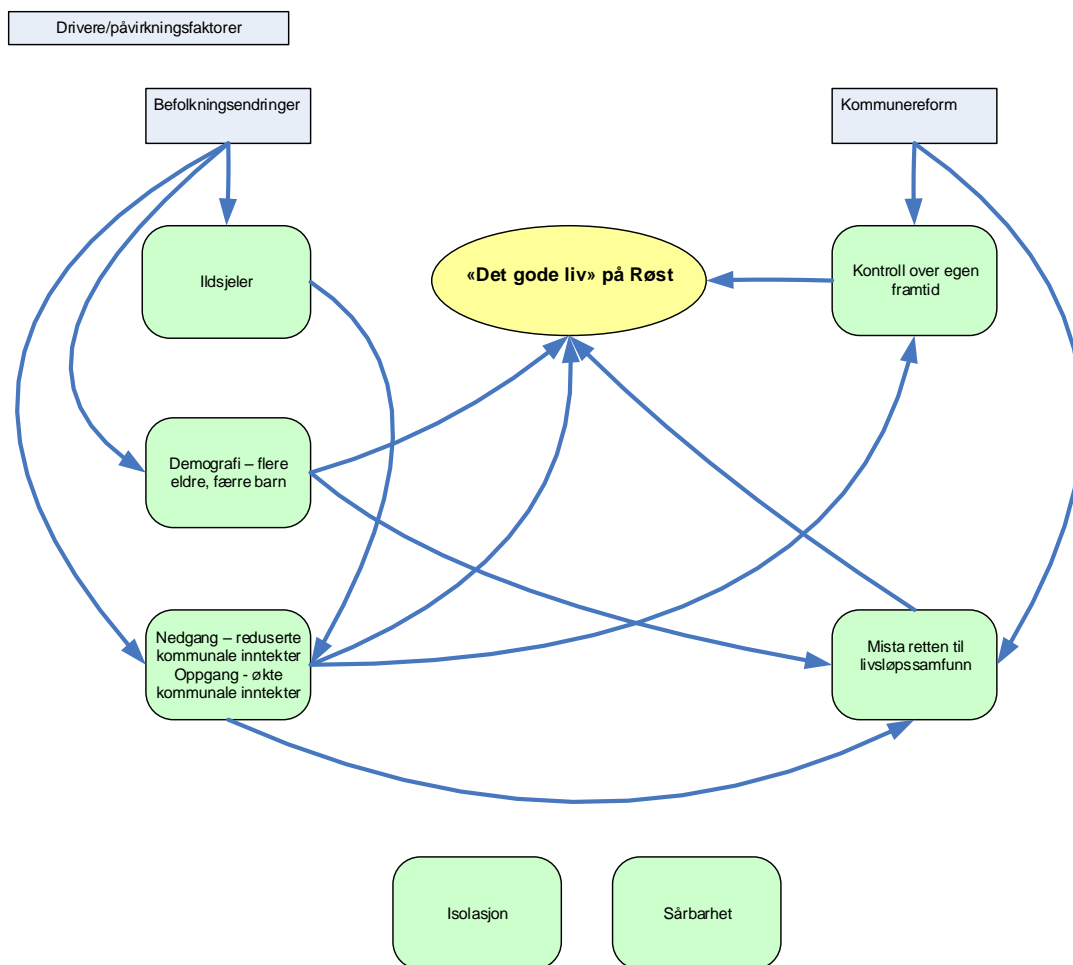
Figur 8. Planene for prosessanlegget på Røst i Sauraprojektet. Kilde: Avis Nordland

Figur 9. Årsak-virkningskart for kritisk usikker driver klimaendringer.

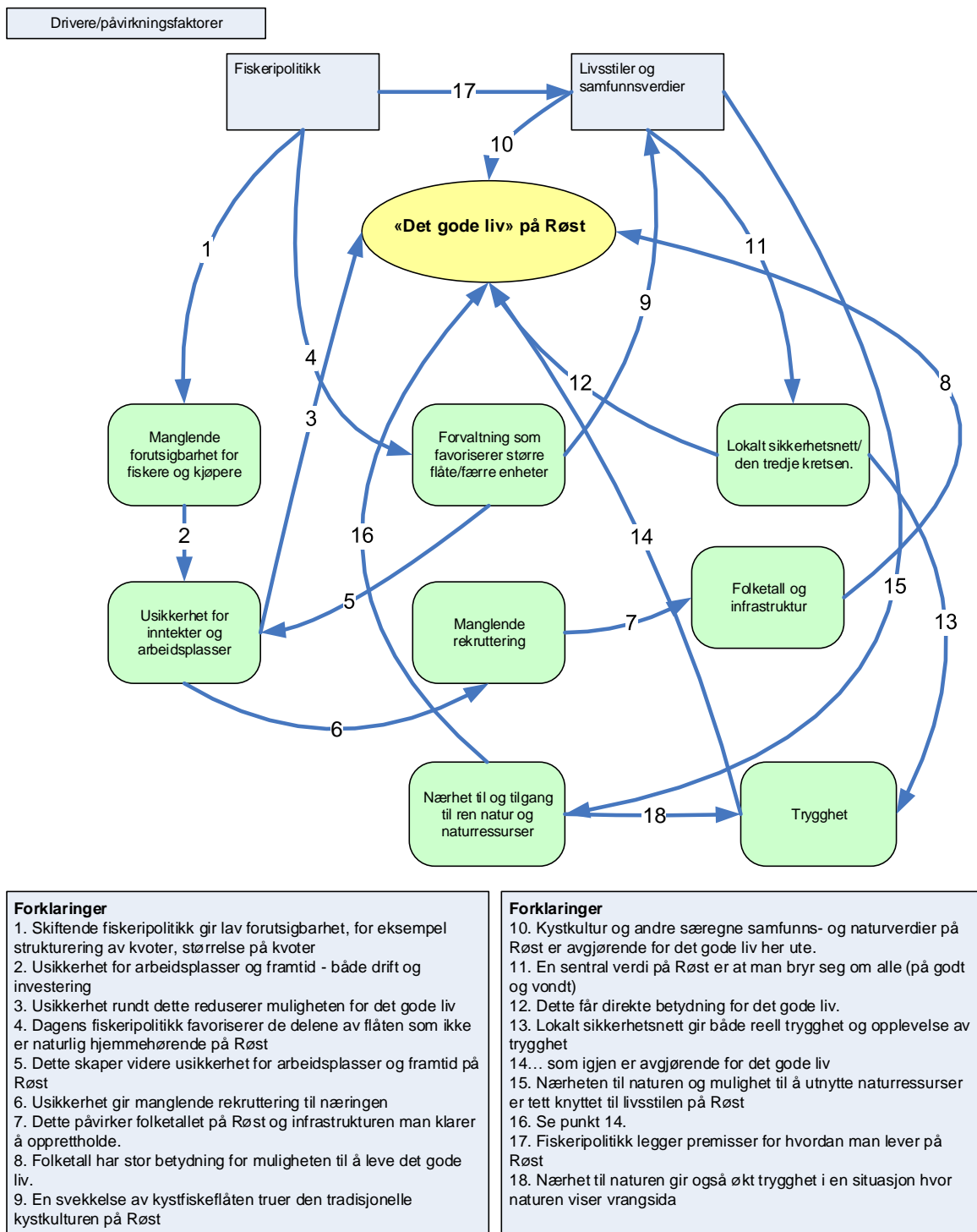
Figur 10. Ytre del av Lofoten med Nykene og Storfjellet sett fra Skomvær. Foto: J. Thomasen.

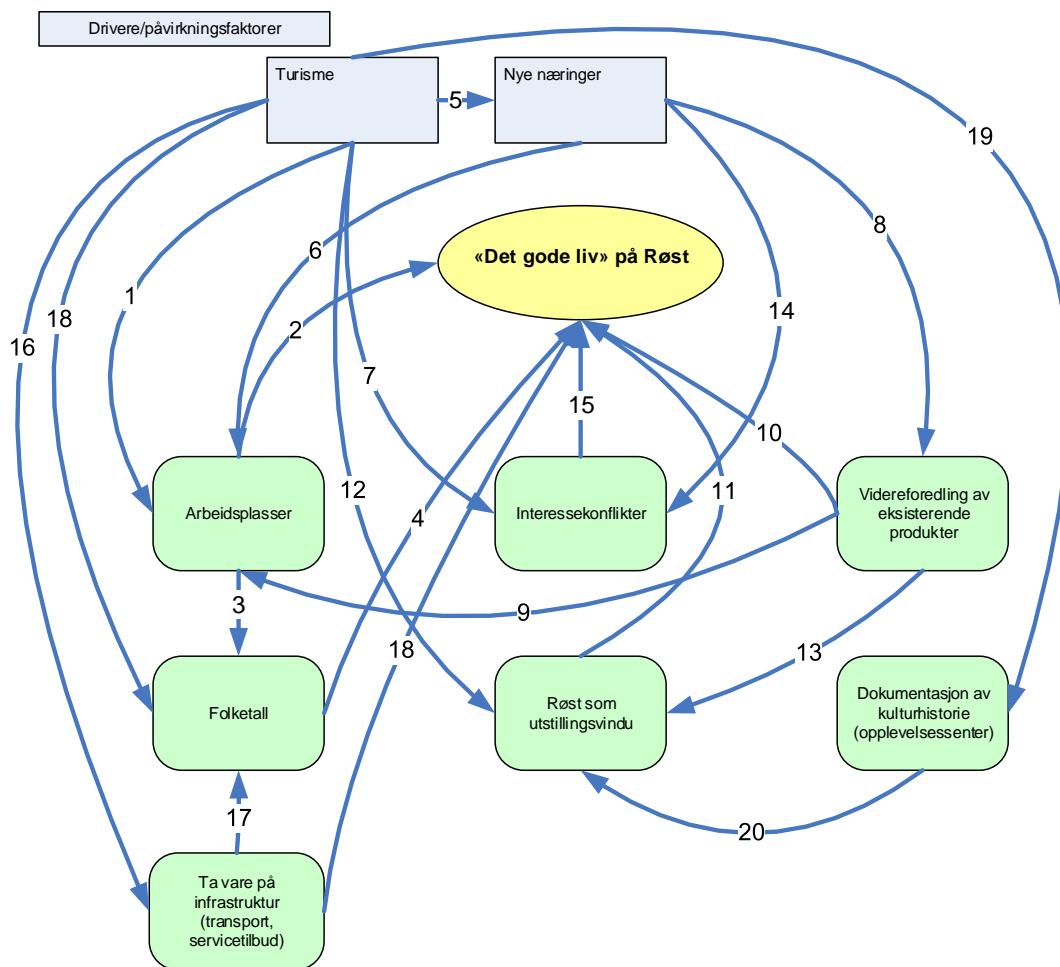
Figur 11. Årsak-virkningskart for kritisk usikre drivere befolkningsendring og kommunereform.

- Dersom det blir aktuelt med kommunesammenslåing er eneste alternativet Bodø, ikke Værøy. En sammenslåing med Bodø medfører både muligheter og risiko, men det vil aldri bli en felles arbeidsstokk på grunn av avstandene.
- Det er et potensiale for å samarbeide på tvers av kommunegrensene selv uten sammen-
slåing.
- Utfordringene for småkommuner er å levere alle de tjenestene som de lovmessig er forplik-
tet til. Røst ønsker å opprettholde en «livsløp kommune» og er redd for å miste dette ved
en sammenslåing. Ønsker å beholde sin egen «styringskontroll». Viktig at kommunen har
både de politiske og økonomiske verktøy for å kunne levere tjenestene
- Befolkningen blir stadig eldre og befolkningstallet går ned, noe som gjør kommunen stadig
mer sårbar, særlig når det gjelder kompetanse. Grunnet geografisk isolasjon trenger Røst
en basisbemanning i tilfelle en krisesituasjon skulle oppstå. Antall ansatte i kommunen er
nå 50, en nedgang fra 63 for noen år siden.
- Hvor mye kan befolkningen på Røst vokse, var 900 i 1976, i underkant av 600 i dag. Ønske
om en vekst tilbake til det som var før.
- Sesongarbeidere betaler ikke nødvendigvis skatt til den kommunen de arbeider i, skatten
går til den første kommunen de ble registrert i.

3.2.2 Gruppe 2 – driverne: Fiskeripolitikk; Livsstiler og samfunnsverdier; Turisme; Nye næringer

Figur 12. Årsak-virkningskart for kritisk usikre drivere fiskeripolitikk og livsstiler og samfunnsverdier

Forklaringer

1. Turisme gir arbeidsplasser
2. Arbeidsplasser er kritisk for å kunne ha det gode liv på Røst
3. Antall arbeidsplasser har virkning for folketall
4. Det gode liv på Røst er avhengig av at det bor folk her – i utgangspunktet bedre med flere folk (men finnes det et vendepunkt?)
5. Turisme kan være sentralt for ny næringsutvikling på Røst
6. Nye næringer gir arbeidsplasser
7. Økt turisme kan skape splid, arealkonflikter etc.
8. Nye næringer kan ta utgangspunkt i videreføring av det vi allerede gjør – stort potensial
9. Får vi det til vil det skape arbeidsplasser
10. Et mangfoldig/kreativt samfunn gir et samfunn å være stolt av
11. Stolthet av Røst er viktig for å ha et godt liv på Røst
12. Økt turisme gjør at flere blir kjent med og får opp øynene for Røst

Forklaringer

13. Merkevarebygging av Røst
14. Også andre nye næringer enn turisme kan gi interessekonflikter (olje/gass etc.)
15. For mange interessekonflikter vil kunne ha negativ innvirkning på det gode liv
16. Turisme vil kunne ha betydning for opprettholdelse av eksisterende tilbud som er der for lokalbefolkningen (flyruter, båtruter, butikker etc.)
17. Infrastruktur vil ha betydning for hvor attraktivt det er å bo på Røst
18. Se punkt 17
19. Turisme vil kunne gi Røst mulighet til å ta bedre vare på og dele sin kulturhistorie
20. En bedre ivaretagelse av kulturhistorien gir økt stolthet

Figur 13. Årsak-virkningskart for kritisk usikre drivere turisme og nye næringer.

Gruppe 2 vurderte også mulige fordeler og ulemper for driveren olje/gass, men hadde ikke tid til å lage årsak-virkningskart.

Mulige fordeler:

- Arbeidsplasser, kanskje flere i en investeringsfase enn i en driftsfase, som igjen kan gi økt folketall.
- Tilførsel av ressurser (økonomiske, menneskelige) til samfunnet, med påfølgende utviklingsmuligheter, men også negative sider.
- Opprettholdelse og utbygging av eksisterende infrastruktur (fly, havn, vinmonopol etc.).

Mulige ulemper:

- Fortrenging av fiskerier pga. arealkonflikter.
- Forurensning, både under bygging og risiko for ulykker ved drift, med konsekvenser for fugl, fisk og folk.
- Arealkonflikter også på land (landbruk, rekreasjon etc.).
- Omdømme av Røst som ren natur, ren mat, med påfølgende virkning for turisme, for eksisterende næringer og for identitet/stolthet.
- Innflytelse på verdigrunlaget som er tradisjonelt for Røst, og som skaper «det gode liv».

Figur 14. Produksjon av tørrfisk er en av bærebjelkene på Røst. Foto: J. Thomassen.

3.3 Scenariokryss og miniscenarioer

Scenariokryss med miniscenarioer er satt opp som vist under for å øke lesbarheten.

3.3.1 Gruppe 1, scenariokryss 1

Kritisk usikker driver 1: Olje/gass

Utviklingsvei A: Saura blir realisert

Utviklingsvei B: Saura blir ikke realisert

Kritisk usikker driver 2: Klimaendringer

Utviklingsvei A: Endringer i havklima (temp/strøm). Værendringer – våtere, mer ustabil vind

Utviklingsvei B: Uendra klima

Miniscenario A1

Utviklingsveiene *Saura blir realisert* **opp mot** *Endringer i havklima (temp/strøm). Værendringer – våtere, mer ustabil vind.*

1. Samfunn

Utskifting av folk. Usikkerhet om kombinerings av primærnæring og olje. Økte boligpriser. Endring av folkeferda – sosiale kontekster. Mindre oversiktlig. Mer klimaendringer gjør samfunns-scenario enda mer usikkert.

2. Næringsvirksomhet

Andre arbeidsplasser enn i dag. Eiendomsskatt for kommune. Mer klimaendringer gjør næringsscenario enda mer usikkert.

3. Transport

Mer flyplass, større fly og flere avganger. Helikopterbase. Sårbarhet og isolasjon. Høyere ulykkesrisiko med mer transport og mer klima.

4. Energisituasjonen

Ny strømkabel – sikrere beredskap.

5. Landskap

Mindre tilgjengelig landareal/skjærgård. Mer havn, mer flyplass, mer vei, mer boligbygging, Endringer i primærnæringer- endringer i landskap. Mer sårbar for tap av areal.

6. Turisme

Mista merkevare rein luft, mat og natur. Trulig en reduksjon av truisme – trulig får en ikke nøkkelperson (med kompetanse) til å videreutvikle turismekonseptet. Klimaendringer gjør dette enda mer usikkert.

7. Rekreasjon og friluftsliv

Rekreasjon og friluftsliv: Industriområdet vil ikke lengre bli tilgjengelig for rekreasjon. Røstværingene vil vel likevel sette gangvad, gå i fjella og gå i kor/trening/osv.

Miniscenario B1

Utviklingsveiene *Saura blir realisert* **opp mot** *Uendra klima*

1. Samfunn

Utskifting av folk. Usikkerhet om kombinerings av primærnæring og olje. Økte boligpriser. Endring av folkeferda – sosiale kontekster. Mindre oversiktlig.

2. Næringsvirksomhet

Andre arbeidsplasser enn i dag. Eiendomsskatt for kommune.

3. Transport

Mer flyplass, større fly flere avganger. Helikopterbase.

4. Energisituasjonen

Ny strømkabel – sikrere beredskap.

5. Landskap

Mindre tilgjengelig landareal/skjærgård. Mer havn, mer flyplass, mer vei, mer boligbygging, Endringer i primærnæringer- endringer i landskap.

6. Turisme

Mista merkevare rein luft, mat og natur. Trulig en reduksjon av turisme – trulig får en ikke nøkkelperson (med kompetanse) til å videreutvikle turismekonseptet.

7. Rekreasjon og friluftsliv

Industriområdet vil ikke lengre bli tilgjengelig for rekreasjon. Røstværingene vil vel likevel sette gangvad, gå i fjella og gå i kor/trening/osv. Utfordring å rekruttere ny driver til radiobingo, da personen som har forpliktet seg å ta på seg bingo har flytta!

Miniscenario C1

Utviklingsveiene *Uendra klima* **opp mot** *Saura blir ikke realisert*

1. Samfunn

Fortsatt prega av økonomisk usikkerhet. – lite kriminalitet.

2. Næringsvirksomhet

Bedre forhold for primærnæringer. Potensiale – for videreforedling av fisk, ølbrygging, videreforedling kjøtt, reiseliv. Avhengig av om det er mulig å få tak i nøkkelpersoner.

3. Transport

Som i dag – kanskje litt bedre.

4. Energisituasjonen

Vindkraft kan være et alternativ.

5. Landskap

Som i dag – kanskje litt bedre

6. Turisme

Stort potensiale – avhengig av nøkkelpersoner. Konkrete planer om opplevelsessenter for fugl fisk og folk. Kulinariske opplevelser – rein mat fra Røst. Midnattssol – anna lys. Kontakt med elementene. Ta med turister på vinterfiske, møte mellom lokalbefolkning og turister.

7. Rekreasjon og friluftsliv

Fiske kveite, båttur/fjelltur i fjellene, skjærgård – ideell for padling og båtliv, plukke måseegg, multer/krekling, fysisk aktivitet- lag/foreninger/treningssenter/radiobingo

Miniscenario D1

Utviklingsveiene *Endringer i havklima (temp/strøm). Værendringer – våtere, mer ustabil vind* **opp mot** *Saura blir ikke realisert*

1. Samfunn

2. Næringsvirksomhet

Artssammensetting kan endre seg – uten torsk er Røst i «deep shit». Er også avhengig av tørrfiskproduksjon og tørkeforhold. Er myndighetene fleksibel i forhold til kvoter og fiskerier? Omstrukturering av båter og kvoter etter tilgjengelige arter.

3. Transport

Usikkert regularitet, økt risiko for ulykke.

4. Energisituasjonen

Per i dag nok vann, men usikker klima gjev usikker vannforsyning fra bassenget. Et økt vannbehov må dekkes med avsaltingsanlegg.

5. Landskap

Ekstremvær kan sette øya under vann. 1/3 av røst var under vann under «Berit»

6. Turisme

Uværsturisme. Mindre forutsigbar transport/kommunikasjon.

7. Rekreasjon og friluftsliv

Begrensinger på ferdsel – skjærgård/fjell/havet.

3.3.2 Gruppe 1, scenariokryss 2

Kritisk usikker driver 1: Befolkning

Utviklingsvei A: Befolkningsoppgang

Utviklingsvei B: Befolkningsnedgang

Kritisk usikker driver 2: Kommunereform

Utviklingsvei A: Del av Stor-Røst/full fusjon

Utviklingsvei B: Forbli som egen kommune, etablert samarbeid med Bodø

Miniscenario A2

Utviklingsveiene *Befolkningsoppgang* **opp mot** *Del av Stor-Røst/full fusjon*

1. Samfunn

Opplevelse av å bli mer fjernstyrt. Endringer i servicesektor går utover livsløps rett på Røst. Røst kompetansebase for beredskap i en storkommune, kort responstid.

2. Næringsvirksomhet

Nye næringer og kompetanseoverføring både i privat og offentlig sektor. Større, dels nettverksbaserte fagmiljøer. Bedre tilgang til regionale og sentrale virkemidler/utviklings midler/støtte.

3. Transport

Mye bedre transportmuligheter, spesielt fly.

4. Energisituasjonen

Mulige begrensninger på vann i forhold til hushold og energi (avsalting), nye vindmøller for å være mer selvforsynt med energi.

5. Landskap

Bygging av nye rimelige lavenergihus/ grønne/passiv hus. Nye veier i tilknytning til utvida boligbygging. Nye konflikter mellom utvidet landbruk, vern og boligbygging

6. Turisme

Nedgang i turisme på grunn av tap av egenart og isolasjon, men også nye segmenter pga. bedre tilgjengelighet (f.eks. konferanse og gjennomreise segmenter).

7. Rekreasjon og friluftsliv

Flere som får øynene opp for muligheter, mer allsidig friluftsliv og kreativitet i forhold til å lage næringer av turisme og friluftsliv.

Miniscenario B2

Utviklingsveiene *Befolkningsnedgang* **opp mot** *Del av Stor-Røst/full fusjon*

1. Samfunn

Generell utarming av stedsbaserte kommunal service og tjenester 'kroken på døra' for velferd, men kan også stimulere utvikling av ikke-stedsavhengige arbeidsplasser.

2. Næringsvirksomhet

Stagnasjon i eksisterende næringer og hindring av innovasjon og utvikling av nye.

3. Transport

Stagnasjon og mulig nedgang i transporttilbud.

4. Energisituasjonen

Ingen vesentlige endringer, Røst kan bli en «kraftpark» for vindmøller med stadig færre innbyggere.

5. Landskap

Liten påvirkning.

6. Turisme

Svekket infrastruktur og tilbud gir nedgang i turisme.

7. Rekreasjon og friluftsliv

Ingen påvirkning

Miniscenario C2

Utviklingsveiene *Befolkningsnedgang* **opp mot** *Forbli som egen kommune, etablert samarbeid med Bodø*

1. Samfunn

Utsatt og trua, framtidstroa svekkes.

2. Næringsvirksomhet

Stagnering av næringsliv.

3. Transport

Stabil nedgang.

4. Energisituasjonen

God og tilstrekkelig.

5. Landskap

Fortsatt jomfruelig.

6. Turisme

Status quo, potensiale for økning av vinterturisme.

7. Rekreasjon og friluftsliv

Liten endring

Miniscenario D2

Utviklingsveiene *Befolkningsoppgang* **opp mot** *Forbli som egen kommune, etablert samarbeid med Bodø*

1. Samfunn

Mer mangfoldig befolkning, styrking av kommunale tjenester, boligbygging, styrking av framtidstroa.

2. Næringsvirksomhet

Økt gründervirksomhet, flere arbeidsplasser i marine næringer.

3. Transport

Flere flyavganger, bedre transporttilbud generelt.

4. Energisituasjonen

Kapasiteten økes, nye kabler, vindmøller, bioenergi.

5. Landskap

Nye tomte- og næringsarealer. Store arealbrukskonflikter pga. begrenset areal, slitasje.

6. Turisme

Mer turisme pga. økt tilgjengelighet og innkvarteringsmuligheter, guiding, nye reiselivsbedrifter, mer forstyrrelse av miljø.

7. Rekreasjon og friluftsliv

Økt etterspørsel etter fritidseiendommer, mer tilrettelegging.

3.3.3 Gruppe 2, scenariokryss 1

Kritisk usikker driver 1: Livsstiler og samfunnsverdier

Utviklingsvei A: Det rene og det nære blir viktigere, kystkultur får større verdi

Utviklingsvei B: Urbanisering fortsetter

Kritisk usikker driver 2: Nye næringer

Utviklingsvei A: Et mangfold av marine næringer på Røst

Utviklingsvei B: Ingen utvikling av nye næringer på Røst

Miniscenario A1: «Soria Moria»

Utviklingsveiene *Det rene og det nære blir viktigere, kystkultur får større verdi* **opp mot** *Et mangfold av marine næringer på Røst*

1. Samfunn

Eksplasjon i folketallet. Flere ressurspersoner som kan drive aktiviteter som vi ikke har i dag.

2. Næringsvirksomhet

Videreutvikling på ferdigvarefronten innenfor eksisterende fiskerinæring, en spydspiss i regionen for utvikling av nye produkter og markeder. Flere ønsker å jobbe i primærnæringene. Landbaserte næringer tar i bruk flere ressurser som i dag ikke blir utnyttet. Oppblomstring av servicenæringer fordi grunnlaget blir større og sesongen blir lenger.

3. Transport

Langt bedre kommunikasjoner enn i dag, både til havs og i luften.

4. Energisituasjonen

Utvinne energi fra biomasse som følge av økt næringsvirksomhet. Vindmøller blir satt opp, testanlegg for bølger og havstrømmer kommer. Ingen olje- og gassvirksomhet.

5. Landskap

Bedre balanse i naturen gjør at eksisterende bestander tar seg opp igjen. Sunn beskatning av bestander (også rovfugl), Røst tar en ledende rolle i utvikling av beskatningspolitikk, Per Fugelli blir frontfigur. Røst som «urørt natur» blir sentralt.

6. Turisme

Visum blir nødvendig for å begrense mengdene som ønsker å komme. Attraktivt reisemål for betalingssterke fiske- og fugleturister.

7. Rekreasjon og friluftsliv

Røst som arena for «nullstilling», og et enda sterkere symbol på en alternativ livsstil («i pakt med naturen»). Både tenketanker og tømmetanker. Mulige arealkonflikter/interessekonflikter med nye marine næringer.

Miniscenario B1: «Lykkelig som liten»

Utviklingsveiene *Det rene og det nære blir viktigere, kystkultur får større verdi* **opp mot** *Ingen utvikling av nye næringer på Røst*

1. Samfunn

Stagnasjon i folketall på grunn av manglende arbeidsmuligheter, men interesserte finner fortsatt sine nisjer som gjør at de kan bo på Røst.

2. Næringsvirksomhet

Manglende rekruttering av fiskere/folk på havet. Færre helårsarbeidsplasser i fiskerinæringen på land. Landbruket derimot får et oppsving, og det blir en sterk satsing på Røst som merkevare for landbruksprodukter.

3. Transport

Som i dag.

4. Energisituasjonen

Som i dag.

5. Landskap

Mer av områdene blir vernet, liten konkurranse om bruk av arealene. Fokus likevel på vern gjennom bruk. Verdensarvdiskusjonen kommer opp igjen.

6. Turisme

Fortsatt økt turisme (fisk og fugl). Røst fremstår kanskje som enda mer «autentisk» enn hvis nye næringer utvikles.

7. Rekreasjon og friluftsliv

Vil stå sterkt i dette scenarioet.

Miniscenario C1: «Nedenom og hjem»

Utviklingsveiene *Ingen utvikling av nye næringer på Røst **opp mot** Urbanisering fortsetter*

1. Samfunn

Fortsatt befolkningsnedgang. Selvfosterkende spiral/avvikling. Røst blir et sesongbetont samfunn.

2. Næringsvirksomhet

Tradisjonelle næringer dør ut etter hvert som nåværende aktører blir eldre. Andre viser liten interesse for å overta selv om det fortsatt skulle finnes store ressurser.

3. Transport

Dess færre innbyggere, dess vanskeligere blir det å opprettholde dagens kommunikasjonstilbud. Kullbåt overtar.

4. Energisituasjonen

Kabelen består, men ingen utvikling av nye energikilder.

5. Landskap

Røst som museum. Verving uten at man tar hensyn til kultur.

6. Turisme

Noe turisme vil fortsatt forekomme. Naturbasert turisme vil ikke være like attraktivt.

7. Rekreasjon og friluftsliv

God plass. Men naturen blir mindre viktig for rekreasjon.

Miniscenario D1: «Plattformen»

Utviklingsveiene *Et mangfold av marine næringer på Røst **opp mot** Urbanisering fortsetter*

1. Samfunn

Plattformsamfunn/pendlersamfunn – det vil være mye å gjøre på Røst, men folk vil ikke bosette seg her. Mer regelmessig pendling gjennom hele året enn hva som er tilfellet i dag.

2. Næringsvirksomhet

Vil slite med rekruttering, og kan legge en demper på utviklingsmulighetene. Forsøk på å etablere urbane tilbud (kino, kaffebar, teater, pol etc.), med vekslende hell.

3. Transport

Pendlersamfunnet vil kreve gode transportløsninger, kanskje til og med styrket fra i dag.

4. Energisituasjonen

Energiforsyningen må styrkes på grunn av etterspørsel i nye næringer.

5. Landskap

Blokkbebyggelse. Identitetsfølelsen til naturen svekkes.

6. Turisme

Noe turisme vil fortsatt forekomme. Naturbasert turisme vil ikke være like attraktivt. Det vil også kunne oppstå konflikter med utbygging av andre nye næringer.

7. Rekreasjon og friluftsliv

Når livsløpssamfunnet faller bort blir ikke rekreasjonsmulighetene så viktige lenger. Naturen blir mindre viktig for rekreasjon.

3.3.4 Gruppe 2, scenariokryss 2

Kritisk usikker driver 1: Fiskeripolitikk

Utviklingsvei A: Forutsigbare føringer legges slik at kystflåten styrkes

Utviklingsvei B: Kvotene havner på færre båter og færre hender

Kritisk usikker driver 2: Turisme

Utviklingsvei A: Turisme som i dag

Utviklingsvei B: Masseturisme

Miniscenario A2: «(For mye) i pose og sekk»

Utviklingsveiene *Forutsigbare føringer legges slik at kystflåten styrkes* **opp mot** *Masseturisme*

1. Samfunn

Flere ressurser tas inn lokalt, og kan gi økt velstand for innbyggerne på Røst. Kontroll selv over ressursforvaltningen. Arbeid nok til de som vil bo her. Rekrutteringskvoter og –tiltak økes kraftig slik at fiskeryrket blir mer attraktivt.

2. Næringsvirksomhet

Bra balanse mellom tradisjonelle manns- og kvinnearbeidsplasser. Mer variert næringsliv, også for landbasert fiskerivirksomhet. Kystflåte som i større grad driver hele året. Mulig samdrift mellom økt turisme og sterk kystflåte, men også potensial for konflikter.

3. Transport

Økt behov for både vare- og persontransport. Sterkere forbindelser mot Lofoten. En viss tilrettelegging for cruisebåter.

4. Energisituasjonen

Olje- og gassaktivitet kan være ødeleggende for turisme. Ellers ingen store endringer i energisituasjonen i et slikt scenario fra i dag.

5. Landskap

Blir viktig å unngå for store fotavtrykk av store menneskemengder samtidig i en sårbar natur, som også skal høstes av fiskere/bønder etc.

6. Turisme

Turistene må ha noe å gjøre på Røst (opplevelsessenter) og infrastruktur til å ta vare på dem (mat, toaletter) som er av tilstrekkelig kapasitet. En sterk og aktiv kystflåte blir en attraksjon i seg selv – tilrettelagte turer, gå på kaien – opplevelsen av et ekte fiskerisamfunn.

7. Rekreasjon og friluftsliv

Økt turisme kan gi flere fasiliteter for rekreasjon og friluftsliv som også kan komme lokalbefolkningen til gode. Samtidig kan attraktiviteten gå ned når folkemengden i naturen går opp.

Miniscenario B2: «Mer av det gode»

Utviklingsveiene *Forutsigbare føringer legges slik at kystflåten styrkes* **opp mot** *Turisme som i dag*

1. Samfunn

Flere ressurser tas inn lokalt, og kan gi økt velstand for innbyggerne på Røst. Kontroll selv over ressursforvaltningen. Arbeid nok til de som vil bo her. Rekrutteringskvoter og –tiltak økes kraftig slik at fiskeryrket blir mer attraktivt. Mindre profilering utad, men blir kanskje et mer levende og ekte fiskerisamfunn.

2. Næringsvirksomhet

Mer variert næringsliv, også for landbasert fiskerivirksomhet. Kystflåte som i større grad driver hele året. Mulig samdrift mellom turisme og sterk kystflåte, men også potensial for konflikter.

3. Transport

Fortsatt økt behov for varetransport, men ikke så stor økning i persontransport som ved masseturisme.

4. Energisituasjonen

Olje- og gassaktivitet kan være ødeleggende for turisme. Ellers ingen store endringer i energisituasjonen i et slikt scenario fra i dag.

5. Landskap

Nisjeturister er mer opptatt/hensynsfull til landskapet de ferdes i, og færre i antall. Mindre slitasje.

6. Turisme

Bedre forhold for nisjeturisme enn ved masseturisme. Disse legger ikke nødvendigvis igjen mindre penger. Vil kunne gi turistene en bedre og mer «ekte» opplevelse.

7. Rekreasjon og friluftsliv

En sterkere kystflåte, og en viss økning i folketallet, vil fortsatt kunne føre til flere tilrettelegginger for rekreasjon og friluftsliv.

Miniscenario C2: «Til helvete»

Utviklingsveiene Kvote havner på færre båter og færre hender **opp mot** Turisme som i dag

1. Samfunn

Til helvete. Samfunnet slik vi kjenner det i dag blir borte. Verdien av ressursene som tas opp utenfor Røst landes helt andre steder. Arbeidsplasser forsvinner, og muligheten for bosetning året rundt blir redusert.

2. Næringsvirksomhet

Dagens virksomhet forsvinner, og blir sannsynligvis ikke kompensert av ny turistnæring. Men mulighetene for å gi nisjeturistene gode opplevelser kan øke (fiskeren går ut med turister i stedet for med bruk/redskaper).

3. Transport

Færre innbyggere og ikke flere turister, sammen med lavere varetransport, gjør at eksisterende transporttilbud står i fare.

4. Energisituasjonen

Neppe store endringer. Kan bane veien for olje- og gassvirksomhet fordi man trenger andre bein å stå på.

5. Landskap

En dårligere infrastruktur som følge av befolknings- og næringsendringer vil gjøre det vanskeligere å vedlikeholde dagens kulturlandskap.

6. Turisme

Mye av det som folk som kommer til Røst for å oppleve er borte/forsvinner??? det ekte kystsamfunnet – gjør øya mindre attraktiv for turistene.

7. Rekreasjon og friluftsliv

Relativt uendret.

Miniscenario D2: «Håp i hengende snøre – men blir du kvalt?»

Utviklingsveiene Kvote havner på færre båter og færre hender **opp mot** Masseturisme

1. Samfunn

Overgang fra fiskerisamfunn til turistsamfunn, identitet endres. Masseturisme kan muligens skape arbeidsplasser som til en viss grad kan kompensere for bortfall av fiskeriarbeidsplasser.

2. Næringsvirksomhet

Fra fiskeri til turisme. Noe vekst i servicenæringer.

3. Transport

Økning i persontransport, nedgang i varetransport. Tilrettelegging for cruisebåter blir nødvendig. Havnesjefen får det travelt.

4. Energisituasjonen

Som i dag. Kan bane veien for olje- og gassvirksomhet fordi man trenger andre bein å stå på.

5. Landskap

Blir viktig å unngå for store fotavtrykk av store menneskemengder samtidig i en sårbar natur.

6. Turisme

Andre opplevelser enn kystfisket/Lofotfisket som kulturopplevelse blir viktig – ekstrem plassering, ekstremvær. Større krav til infrastruktur og tilbud på øya (se scenario A).

7. Rekreasjon og friluftsliv

Økt turisme kan gi flere fasiliteter for rekreasjon og friluftsliv som også kan komme lokalbefolkningen til gode. Samtidig kan attraktiviteten gå ned når folkemengden i naturen går opp.

4 «Oppsummering»

Røst-folket (ved noen av dem) har talt og diskutert seg fram til biter av mulige framtidbilder. Deltagerne på dette seminaret har arbeidet med 8 forskjellige samfunnsmessige og naturgitte drivkrefter (kritiske usikre drivere) som vi mener vil være sentrale for hvordan forholdene på Røst vil utvikle seg i årene framover. Disse drivkreftene kan hver for seg ha to helt forskjellige utviklingsveier. Miniscenarioene i kap. 3.3 tyder på at noen av framtidbildene er mer attraktive enn andre. I **tabell 9** har vi oppsummert og vurdert miniscenarioene som Røst-folket har utviklet.

Tabell 9. NINAs vurderinger av miniscenarioene som Røst-folket utviklet på scenarioseminaret 1.-2. september 2015.

Kritisk usikre drivere	Utviklingsveier	Ønsker	Ønsker ikke
Livsstiler og samfunnsverdier	A. Det rene og det nære blir viktigere, kystkultur får større verdi	X	
	B. Urbanisering fortsetter		X
Nye næringer	A. Et mangfold av marine næringer på Røst	X	
	B. Ingen utvikling av nye næringer på Røst		X
Fiskeripolitikk	A. Forutsigbare føringer legges slik at kystflåten styrkes	X	
	B. Kvotene havner på færre båter og færre hender		X
Turisme	A. Masseturisme		X
	B. Turisme som i dag	X	
Olje/gass	A. Olje/gass anlegg på Saura blir realisert		X
	B. Olje/gass anlegg på Saura blir ikke realisert	X	
Klimaendringer	A. Endringer i havklimate (temp/strøm). Værendringer – våtere, mer ustabil vind.		X
	B. Uendra klima	X	
Kommunereform	A. Del av Stor Røst/full fusjon		X
	B. Forbli som egen kommune, etablert samarbeid med Bodø	X	
Befolkning	A. Befolkningen på Røst går ned		X
	B. Befolkningen på Røst går opp	X	

Røst-folket ser altså for seg en situasjon om 10 år hvor det rene og det nære blir viktigere, kystkultur får større verdi samtidig som de marine næringene har utviklet seg til et sunt mangfold. Grunnstammen i Røst-samfunnet har alltid vært fiskeriene og det vil være svært viktig at det gis forutsigbare føringer for at kystflåten styrkes. Skrekkscenarioet er at kvotene havner på færre båter og færre hender og kanskje forsvinner fra Røst.

Mye av merkevaren til Røst i dag er rent hav, ren luft og sunn natur både over og under vann. Dette er hovedgrunnlaget for opplevelsesturismen som i dag er nisjepreget og kunnskapsbasert. Slik ønsker Røst-folket at det også skal være i framtida og de ser ikke noe framtid med masse-turisme. Utvikling av olje/gass er heller ingen ønsket framtid, særlig ikke hvis Sauraprojektet blir realisert, noe som antakelig vil ha en negativ innvirkning på turismen. Men meningene om olje- og gassutviklingen er delte i Røst-samfunnet, som i Lofoten for øvrig. Klimaendringene er det svært lite Røst-folket kan gjøre noe med, men de håper konsekvensene for Røst ikke blir veldig alvorlige.

Røst-folket ønsker i det store og hele å bestemme sjøl og forme sin egen framtid uten for store føringer fra myndighetene. Slik sett ønsker de fortsatt å være en egen kommune uten sammenlåing med Bodø. Og som ellers langs kysten håper Røst-folket at befolkningsnedgangen skal snu slik at det fortsatt er grunnlag for bosetting og servicetilbud i kommunen.

Seminaret om framtidbilder for Røstsamfunnet har gitt et godt og interessant bilde av hvilke drivkrefter og utfordringer som oppfattes som viktige for utviklingen i lokalsamfunnet. Samtidig har diskusjonene også fått frem mange av de sentrale verdiene ved Røst slik de formes og oppleves lokalt. Scenarioseminaret har forhåpentligvis vært nyttig for Røst-folket ved at lokale krefter brukte tid og krefter over et par dager til å møtes og diskutere synet på en felles framtid. Arbeidet har også gitt et viktig bidrag til NINAs arbeid med bedre forståelse av hvordan miljøgoder («økosystemtjenester») i Lofoten verdsettes og påvirker levekår. Disse innsiktene vil tas med i det videre arbeidet med å utvikle bedre metoder for å kartfeste og analysere miljøgoder i arealplanlegging.

Foto: J. Thomassen.

5 Referanser

- Andresen, K.H., Thomassen, J. & Arlov, T.B. 1996. Bærekraftig utvikling i nord- rapport fra et prosjektutviklingsseminar, Stjørdal 15. og 16. januar 1996. NTNU: SMU-rapport nr. 2/96. 1-148.
- Börjeson, L., Höjer, M., Dregborg K-H., Ekvall, T. & Finnveden, G. 2006. Scenario types and techniques: Towards a user's guide. *Futures* 38. 723-739.
- Canadian Sustainability Indicators Network (CSIN) 2007. Scenarios as Structured Thinking about the Future. http://www.csin-rcid.ca/downloads/csin_learning_event_rothman.ppt#256,1,
- Etienne, M., Cohen, M. & Le Page, C. 2003. A step-by-step approach to build-up land management scenarios based on multiple viewpoints on multi-agent system simulations. *Journal of Artificial Societies and Social Simulation*, vol 6, no 2. 257-262.
- European Commission 2002. "Thinking, debating and shaping the future: Foresight for Europe". Final report prepared by a High Level Expert Group for the European Commission, European Commission, DG Research, Unit RTD-K.2 – "Science and Technology foresight; links with the IPTS", September 2002.
- Fagerheim, W. 2007. Innføringskurs i scenarieutvikling. Mind the Gap. Notat. 62 s.
- Hagen, D., Bevanger, K., Hanssen F. og Thomassen, J. 2007. Dialogprosjektet "Felles politikk for fjellområdene". Kunnskapsplattform om naturinngrep, arealbruk og forstyrrelse i reinbeiteområdene i Selbu, Tydal, Røros og Holtålen kommuner. - NINA Rapport 225. 78 s. <http://www.nina.no/archive/nina/PppBasePdf/rapport/2007/225.pdf>
- Hansson, R., Prestrud, P. & Øritsland, N.A. 1990. Assessment system for the environment and industrial activities at Svalbard. Norw. Polar Research Institute, Report no. 68 – 1990. 267 pp.
- Holling, C.S. 1978. Adaptive environmental assessment and management. John Wiley & Sons: Chichester- New York - Brisbane - Toronto. 1986.
- Indian and Northern Affairs Canada 1992a. Beaufort Region Environmental Assessment and Monitoring Program (BREAM). Final Report for 1990/1991. *Environmental Studies* No. 67. 416 pp.
- Indian and Northern Affairs Canada 1992b. Beaufort Region Environmental Assessment and Monitoring Program (BREAM). Final Report for 1991/1992. *Environmental Studies* No. 69. 359 pp.
- Indian and Northern Affairs Canada 1993. Beaufort Region Environmental Assessment and Monitoring Program (BREAM). Final Report for 1992/1993. *Environmental Studies* No. 71. 298 pp.
- Millennium Ecosystem Assessment 2005. Ecosystems and human well-being. Volume 2. Scenarios. Island Press, Washington. 560 pp.
- Nyahongo, J., Lowassa, A., Malugu, L., Nkya, H., Mwakalebe, G., Thomassen, J., Kaltenborn, B. P., Lyamuya, R., Marealle, W., Keyyu, J., Stokke, S. & Røskoft, E. 2007. The effects of vehicle congestion on the environment – an EIA in the Ngorongoro crater. The Environmental Impact Statement – NINA Report 258. 83 pp. <http://www.nina.no/archive/nina/PppBasePdf/rapport/2007/258.pdf>
- Thomassen, J. 2003 (Ed). Konsekvensutredning. Masseuttak i sjø, deponering av marin masse, Ørin nord, Verdal kommune. Pdf rapport med dokumentasjon på CD. (http://www.nina.no/archive/nina/PppBasePdf/diverse/Ku_Verdal/KU_Rapport.pdf)
- Thomassen, J. & Skei, J. 2007. Utvinning av rutil i Engebøfjellet, Naustdal kommune. Scoping-seminar for konsekvensutredning, Førde 24. – 27. september 2007. - NINA Rapport 296. 86s. <http://www.nina.no/archive/nina/PppBasePdf/rapport/2007/296.pdf>
- Thomassen, J., Andresen, K.H. & Moe, K.A. 1995. Petroleumsvirksomhet i Barentshavet nord - letevirksomhet. Arbeidsdokument fra AKUP/AEAM-seminar Trondheim 22. og 23. februar 1995. NINA Oppdragsmelding 355: 1-154.
- Thomassen, J., Andresen, K.H. & Moe, K.A. 1996a. Petroleumsvirksomhet i is fylte farvann - utbyggings- og driftsfase. Målfokusering for eventuell konsekvensutredning. Arbeidsdokument fra AKUP/AEAM-seminar i Stavanger 4. - 6. desember 1995. NINA Oppdragsmelding 410: 1-159.

- Thomassen, J., Løvås, S.M. & Vefsnmo, S. 1996b. The Adaptive Environmental Assessment and Management (AEAM) in INSROP - Impact Assessment Design. INSROP Working Paper No. 31: 1-54.
- Thomassen, J., Hansson, R., Hoell, E.E. & Moe, K.A. 1997. Evaluering av "Metode for miljørettet risikoanalyse - MIRA" ved bruk av AEAM-metoden. Arbeidsdokument fra et arbeidsseminar i Oslo 18.-20. november 1996. - NINA Oppdragsmelding 449: 1-125.
- Thomassen, J., Dallmann, W., Isaksen, K., Khlebovich, V. & Wiig, Ø. 1999a. Evaluation of INSROP Valued Ecosystem Components: Protected areas, Indigenous People, Domestic reindeer and Wild reindeer. - INSROP Working Paper no. 162. 1-62.
- Thomassen, J., Moe, K.A. & Brude, O.W. 1999b. INSROP Environmental Impact Statement. - INSROP Working Paper no. 163. 1-135.
- Thomassen, J., Moe, K.A., Brude, O.W., Chivilev, S.M., Gavrilov, M., Khlebovich, V., Pogrebov, V., Semanov, G. & Zubarev, S. 1999c. A guide to EIA Implementation in INSROP Phase 2. - INSROP Working Paper no. 142: 1-91.
- Thomassen, J., Mumbi, C. T. & Kaltenborn, B. P. (eds.) 2003. Environmental Impact Assessment (EIA) training course as part of the TAWIRI – NINA collaborative programme in capacity building. NINA Project Report 25: 34pp. <http://www.nina.no/archive/nina/PppBasePdf/projectReport/2003/25.pdf>
- Thomassen, J., Keyyu, J & Haaland, H. 2005. The effects of congestion of vehicles on the environment – an EIA in the Ngorongoro crater. Results from the scoping process – NINA Report 17. 68 pp. <http://www.nina.no/archive/nina/PppBasePdf/rapport/2005/17.pdf>
- Thomassen, J., Hagen, D., Bevanger, K. & Hanssen, F. 2007. Dialogprosjektet "Felles politikk for fjellområdene". Dialogkonferanse Valdalen Fjellhotell 14.–16. mars 2007. – NINA Rapport 255. 69 s. <http://www.nina.no/archive/nina/PppBasePdf/rapport/2007/255.pdf>
- Thomassen, J., Linnell, J., Follestad, A., Aarrestad, P.A., Jerpåsen, G., Risan, T. & Harvold, K. 2008a. Smølas framtid formes nå. Scenarioutviklingsseminar, Smøla 14. – 15. mai 2008. - NINA Rapport 376. 67 s. <http://www.nina.no/archive/nina/PppBasePdf/rapport/2008/376.pdf>
- Thomassen, J., Linnell, J., Follestad, A., Bruteig, I.E., Svarstad, H., Skar, B., Risan, T. & Fageraas, K. 2008b. Vegas framtid formes nå. Scenarioutviklingsseminar, Vega 23. – 24. september 2008. - NINA Rapport 399. 77s. <http://www.nina.no/archive/nina/PppBasePdf/rapport/2008/399.pdf>
- Thomassen, J., Strand, O., Gundersen, V., Fangel, K., Næss, C., Eide, N.E., Rønningen, K., Flemsæter, F., Ydse, H., Sørensen, R. & Skorem, J. 2009a. FoU-prosjekt knyttet til villrein, ferdsel og inngrep i Snøhettaområdet. Dialogseminar på Norsk Villreinsenter Nord 22. – 24. april 2009. – NINA Rapport 481. 99 s. <http://www.nina.no/archive/nina/PppBasePdf/rapport/2009/481.pdf>
- Thomassen, J., Linnell, J., Follestad, A., Aarrestad, P.A., Næss, C., Skar, B., Larsen, K., Harvold, K. & Kelman, I. 2009b. Frøyas framtid formes nå. Scenarioutviklingsseminar, Frøya 12. – 13. mai 2009. - NINA Rapport 482. 73 s. <http://www.nina.no/archive/nina/PppBasePdf/rapport/2009/482.pdf>
- Thomassen, J., Hagen, D., Kaltenborn, B. P. & Ladstein, J. 2009c. Biologisk mangfold som ressurs, en trinn for trinn framgangsmåte. Rapport fra biomangfoldseminar i Finnøy kommune, Rogaland, 26. mai 2009. - NINA Rapport 483. 54 s. <http://www.nina.no/archive/nina/PppBasePdf/rapport/2009/483.pdf>
- Thomassen, J., Larsen, K. C., Grahn, W. & T. Risan. 2010a. Verdier i Listalandskapet. Utprøving av metode for medvirkning i landskapskarakterisering. Rapport fra dialogseminar på Lista 7. og 8. oktober 2009. – NIKU Rapport 39. 49 sider. [NIKU Rapport 39](#).
- Thomassen, J. 2010b. DN mot 2020. Rapport fra strategiseminar om målbilder og valg på Røros 1. september 2010. - NINA Minirapport 302. 23 s.
- Thomassen, J. & Hagen, D. 2010c. NINA mot 2020. Rapport fra strategiseminar om målbilder og valg på Stjørdal 25. – 26. november 2010. - NINA Minirapport 312. 24 s.
- Thomassen, J. & Hindrum, R. 2011. Environmental Monitoring Programme for the Albertine Graben, Uganda. Results from an ecosystem indicator scoping workshop in Kasese, Uganda - NINA Report 706. 118 pp. <http://www.nina.no/archive/nina/PppBasePdf/rapport/2011/706.pdf>

- Thomassen, J., Linnell, J., Skar, B., Risan, T., Follestad, A., Aarrestad, P. A., Jerpåsen, G., Harvold, K., Næss, C., Larsen, K., Kelman, I., Bruteig, I.E. & Fageraas, K. 2011. Øyfolkets fortellinger – 2025 - scenarier fra Smøla, Frøya og Vega. – NINA Rapport 653. 80 s. <http://www.nina.no/archive/nina/PppBasePdf/rapport/2011/653.pdf>
- Thomassen, J. 2012. Vesentlige vannforvaltnings spørsmål – Dialogseminar om Borgundfjorden og Ellingsøyfjorden, Nordre Sunnmøre vannområde. - NINA Rapport 823. 74 s. <http://www.nina.no/archive/nina/PppBasePdf/rapport/2012/823.pdf>
- Thomassen, J., Hanssen, F., May, R. & Bevanger, K. 2012a. Optipol Least Cost Path dialog. Rapport fra dialogseminar om tema, deltema og kriterier i Optipol-LCP versjon 1.0. – NINA Rapport 856. 48 s. <http://www.nina.no/archive/nina/PppBasePdf/rapport/2012/856.pdf>
- Thomassen, J., Hanssen, F., May, R. & Bevanger, K. 2012b. OPTIPOL Least Cost Path dialog 2. Rapport fra dialogseminar 2 - kriterier og kriterieverdier i OPTIPOL-LCP versjon 1.0. – NINA Rapport 907. 43 s. <http://www.nina.no/archive/nina/PppBasePdf/rapport/2013/907.pdf>
- Thomassen, J. 2014. Før- og etterundersøkelser av naturmangfold ved samferdselsutbygging. Rapport fra et scopingseminar om metodeutvikling. - NINA Rapport 1094. 40 s. <http://www.nina.no/archive/nina/PppBasePdf/rapport/2014/1094.pdf>
- UNEP 2002. Global Environment Outlook-3: Past, present and future perspectives. Earthscan, London.
- UNEP 2007a. GEO Resource Book: A training manual on integrated environmental assessment and reporting <http://www.unep.org/geo> or <http://www.iisd.org/measure>
- UNEP 2007b. GEO Resource Book. Training Module 6. Scenario development and analysis. www.unep.org/dewa/Docs/geo_resource/FINAL_GEO_Mod6_06_qx.pdf
- Watterson, B. 1996. 10 år med Tommy og Tigern. Bladkompaniet.

Norsk institutt for naturforskning (NINA) er et nasjonalt og internasjonalt kompetansesenter innen naturforskning. Vår kompetanse utøves gjennom forskning, utredningsarbeid, overvåking og konsekvensutredninger.

NINAs primære aktivitet er å drive anvendt forskning. Stikkord for forskningen er kvalitet og relevans, samarbeid med andre institusjoner, tverrfaglighet og økosystemtilnærming. Offentlig forvaltning, næringsliv og industri samt Norges forskningsråd og EU er blant NINAs oppdragsgivere og finansieringskilder.

Virksomheten er hovedsakelig rettet mot forskning på natur og samfunn, og NINA leverer et bredt spekter av tjenester gjennom forskningsprosjekter, miljøovervåking, utredninger og rådgiving.

ISSN:1504-3312
ISBN: 978-82-426-2818-3

Norsk institutt for naturforskning

NINA Hovedkontor

Postadresse: Postboks 5685 Sluppen, 7485 Trondheim

Besøks/leveringsadresse: Hogskoleringen 9, 7034 Trondheim

Telefon: 73 80 14 00, Telefaks: 73 80 14 01

E-post: firmapost@nina.no

Organisasjonsnummer 9500 37 687

<http://www.nina.no>

Samarbeid og kunnskap for framtidens miljøløsninger